

YAASIO

Yá pò kú láε bee guu

Láε bee guu wà yáasio ní ònò yādanεò òu, ò wà Salomòò tòkpàε, asa Isailio Salomòò dō ònòna pò tòbò ù.

Yáasi láá lá pò wà Isailio fεlekka ònòyāò kēuò doe. Wa fō lápi kpaale léε àaō:

A séia lé ài pò ònò ì iné bòòleke (1-9). Gueò ònò ì yā'ò lán gbēnazinawa (8.12-36), ì azia dile Lua zíkεna ù.

A plaade mé lápi guoguo yá ù, gu pò yáasio kuu (10-29). Salomòò mé yáasipio kè ge a káaa gudoù (10.1-22.16, 25.1-29.27), mé wà ònòna pāleo yáasio kàfi a guu lo (22.17-24.22, 24.23-34).

A àaōde (30-31) guu ònòyā pò gbēpāleo kēò kuu.

Yáasi lá i yāzi ge Isailio yāò o lán Bibeli lá kinio wao. A yādanεóá wá baade pii pòε, mé a ledamaò ì to gbé kua àò na, io Lua pòεā ke ní pònao. Ònòyā pò kú lápi guuá wá kua lá gu lé dò yáε. Lua mé iko ví. Viakεaè mé dōa zína ù, ì mó ní yāmaakεao ní kuanao. Músi ì gbēvāio ní sòuò ní oδεò le, āma gbēmaao ní ònònao ní gbé pò aai wēnadō taasideòneò ì ní maakea gbε e.

Yáasi lá kyokεa ì to wà Isailio kua gbadō ní ònò pò aa víò. Wí e lá an ònònao ì wá gbēnazinao yāò ní wá yā'òmao dòdò. Ònòpi de gòopii yá ùε, mé à gí ku e ní a gbāo.

Yá pò a yái wí yáasikεi

1 Yáasi pɔ Davidi né Salomɔɔ,*
 Isailio kía kè,
 2 ké gbé e ònɔkū, aɔ laai vī,
 aai d̄ɔayā dada,
 3 aai ḡɔ wɛz̄ɛn làasoodeɔ ũ,
 maakɛa ní yázɛdeɔ ní náaio yá musu.
 4 Yáasipio ì n̄sɛdoũde gba laai,
 ì to èwaaso àɔ ku a d̄òwa ní d̄ɔao.
 5 Laaide i ma, aà yādadaa i gé aɛ,
 n̄sɛde i lɛdama e a guu,
 6 i yáasi ní yālɛɛũanɛo mid̄ɔ
 ní ònɔdeɔ yā'oao ní ní faai yáɔ.
 7 Viakɛa Diie mé d̄ɔa z̄ina ũ,†
 gbé pɔ ì saka ònɔ ní yādadaaogua s̄oũɛ.

Laaikaa gbɛv̄aiɔ k̄nii

8 Ma né, n̄li n mae yā'onɛ ma,
 n̄su pākpa n da lɛdamaio.
 9 Aɔ de f̄ua kɛfena ũ n miwa,
 aɔ de yàbaa ũ n nɔɛ.
 10 Tó duunkɛnaɔ lé k̄nikɛnɛ,
 n̄su weio, ma né.
 11 Aaĩ mɛ:
 Mɔ wà gɛ gbéɔ dádā wà ní dɛdɛ,
 wà yāesaideɔ kpākpa wà ní kúkū.
 12 Wà ní mómɔ b̄ɛ lá mia ì kɛwa,
 wà ní mót̄i lá bɛda ì kɛwa,
 13 wí pɔ ɔde bui píi e,
 wá kpéɔ i pa ní pɔ pɔ wá nàaapio.
 14 Mɔ wà wá baa daaa,

* 1:1 1Kia 5.12 † 1:7 Yob 28.28, Sou 111.10

wápii, wá mɔkpe ɔ doḱ.

¹⁵ Ma né, ńsu géńḱo,
ńsu zéserńḱo.

¹⁶ Asa an kèse leɛũ ní vãikeaoe,
aa wãa ní gbẽdeao.

¹⁷ Bakpaa bãḱ wáaá pãe.

¹⁸ Aale baikpá ńziaee,
an tõe mé a ní poi.

¹⁹ Ɔvãì'enaḱ zian we ńpii,
an luaa pói mé ì ní wēni bḱ.

Ɔno gbésisia

²⁰ Ɔno lé wiile gãae,
aà lé dḱ zeau.

²¹ I lezu zé pó wili láauo miwa,
ì kpàwake wéle bíiboleḱ guu à me:

²² Ɔno saideḱ, áḱ kú ní ɔno saio e bḱe ni?
Ma láanikenanaḱ, á ze ma láanikeae bḱe ni?
Soũḱ, áḱ za dḱagu e bḱee?

²³ Tó a ma ledama mà yãa,
dḱ ma a nisina pisiwá,
mí tó àḱ ma làasoo ví.

²⁴ Lá ma á sisi, a gi swákpai,
ma ɔ pòóé, á gbẽe laai i kawào,

²⁵ lá a ma ledama kpà swáa pii,
i we laai pó ma á gbáio,

²⁶ tó músi á lé, má á yáalḱe,
tó yá á lé, má á láanikee,

²⁷ baa tó yá á lé lán zàa'ianawa,
mé músi á lé lán zàalolowa,
mé taasi ní yã'ɔmao gèázi.

²⁸ Gḱḱ bee á gbasa lezumazi,
kási má weo,

á ma kíi wεελε, kási á ma eo.

²⁹ Asa á za dṣauε,
mé i ze ní viakεa Diiεoo.

³⁰ I we ma λdamaio,
a sakà laai pṓ ma á gbáuε.

³¹ A á dàa gbε'e,
yāvái pṓ a zeò a wi á musu.

³² Gia ṣnṓi ì ṣnṓsaideṓ dεdε,
làasoosai ì sṓũṓ tòlṓzṓ.

³³ Gbḗ pṓ ma yá kṓa sṓ aṓ dṓdṓa,
aṓ ku niε musu vāi kākεsaie.

2

Tεa ṣnṓi ài

¹ Ma né, tó n ma yá sṓ,
mé n ma yādileṓ kṓa n sṓu,

² tó níε swāḅṓ ṣnṓyāi,
mé n sṓ kpà a dadaawa,

³ tó n lezù laaizi,
mé n wiilè yādadaai,

⁴ tó n kpálekèi ánuusu ũ,
mé n wèεεle àizeε ulea ũ,*

⁵ níyṓ viakεa Diiε midṓ sa,
ní Lua dṣa e.

⁶ Asa Dii mé ì ní gba ṣnṓ,
dadaa ní dṣao ì bṓ aà kíie.

⁷ A káfia zé kṓa gbḗmaaṓne,
a dε sèngbao ũ táesaideṓne.

⁸ I ṓlia gbḗmaaṓzi ní táa'oaui,
ì a yāmanaṓ dṣa ní yá pii kεa guu.

⁹ Nyṓ yázεde dṓ sa ní yá dṓṓdeṓ

---

* **2:4** Mat 13.44

ń yá pḡ zεvḡo ń maa píi zéο.

¹⁰ Asa ḡnḡ a mḡma,
mé dḡa a n kási.

¹¹ Kua ń laaio a n dḡa,
yázεdḡa a ḡlianzi.

¹² A n bḡ gbēváiḡ zéu
ń yābēεkenḡ ḡzḡo.

¹³ Gbēpḡ ḡāale yāmaa zéε,
aa gusia zé sè.

¹⁴ Aaḡ ḡḡnake ń vāikeao,
aaḡ vḡ aḡ kēaa ń yābēε faasaio.

¹⁵ An κεκεά faa vḡo,
aaḡ yāke ń kḡnioε.

¹⁶ ḡḡḡḡpi a n bḡ káalua ḡzḡi,
a n si nḡε ḡāle yá nana oanεwa.

¹⁷ Nḡεḡḡ ḡākpà a nεnḡn gḡi,
à a Lua bàa kuaanḡ yá gbòo.

¹⁸ Aà be ḡ mḡpεḡnḡ gawaε,
aà kpé zé ḡ tárnḡ bεdau.

¹⁹ Gbē pḡ gḡèàzi lí nḡselileo,
ḡli wēni zé le bo.

²⁰ ḡḡḡḡpi a n da gbēmaaḡ zéwa,
nḡḡ dḡḡdeḡ zé kḡa.

²¹ Asa nḡεḡḡuadeḡ mé aa gḡ bḡsu vḡi,
tāesaideḡ mé aḡ ku a guu.

²² Vāikenḡ sḡ, wa ń yá ń bḡλεε,
wa náaisaideḡ kpḡεεε.

3

Dii náaikea ḡ ḡnḡ iné

¹ Ma né, ńsu to ma yādanε sānguο,

nyɔ́ yá pɔ́ má dīlenɔ́ kŭa n sɔ̄u.

² Asa a n ka wēni gbàawa,

a aafia káfiɛ.

³ Gbēke ní náaiɔ su kēmao,

nyɔ́ daa yàbaa ũ,

kē n sɔ̄wa lá wí kē lákēkīiwawa,

⁴ n tó iɔ na,

níɔ maa Luaɛ ní gbēnazinaɔ.*

⁵ Dii náaike ní nòsemendoo,

ńsu gbāa'e nzia ònɔwao.

⁶ Nyɔ́ aà dɔ́ n yá pii kea guu,

i zepoonɛ.

⁷ Nsu n̄ nzia gwa ònɔna ũo,

nyɔ́ Dii vía ví, ní kē váiwa.†

⁸ Bee aɔ de n me aafia ese ũ,

a n wá gba gbāa.

⁹ Dii kpela ní n àizεεɔ

ní n buapɔ́ káauɔ́ pii,

¹⁰ pɔ́wεnaɔ i bi bɔ́ n dɔ̄u,

n selaɔ i pa yelele ní v̄εε dafuo.

¹¹ Ma né, tó Dii n toto, ńsu dile p̄ao,

tó à n gba laai, ńsu to à kene íio.‡

¹² Asa gbé pɔ́ Dii yei ɔ́ ì dazewa,

lá mae ì ke a né pɔ́ kēε maaεwawa.§

ɔ̄nɔ ài

¹³ Báaaden gbé pɔ́ ònɔ le kŭ

mé dɔ̄a pàè ũ.

¹⁴ Asa a ài ví de ánusua,

ì káfiakené de vuaa.

* **3:4** Luk 2.52 † **3:7** Lom 12.16 ‡ **3:11** Yob 5.17 § **3:12** Ebe
12.5-6, Zia 3.19

15 A beee ví de òsoa,
pó pó a ni kumaɔ kee i kawàò.

16 Wēni gbàa ku aà ɔplaau,
àizee ní gawio ku aà ɔzeeu.

17 Aà yáɔ kekeá na,
aà zé píi aafia ví.

18 A de lí wēnide ũ gbé pó kũaone,
báaadeon gbé pó sɔ ũ.

19 Dii gōike guu à tɔɔle kàle,
aà ōno guu à musu kè.

20 A ísia ε bò a dōa guu,
a tò luabepuana mòse ví.

21 Ma né, ñyɔ wezē ní ōnoo ví,
ńsu n̄ wevíao.

22 Aɔ de n nisina wēni ũ,
aɔ de yàbaa ũ n nɔe.

23 Nyɔɔ be n laaiwa,
pɔe a kpàlikpaneo.

24 Tó n wule, vía a n kũo,
ńyɔ wúle i'o na.

25 Nyɔ kai víakεo,
ge músi pó ì vāikenaɔ le kándó.

26 Asa Dii aɔ de n mikpakli ũ,
a n gbá ví kaia.

27 Tó n ɔ lé n kpe le,
ńsu gí maakεi gbé pó kũ n̄ keèeo.

28 Tó n dɔnle zé ví,
ńsu o n gbédeee aà gé e ziao.

29 N gbédee pó kú n sae dɔdɔa,
ńsu lekpaafiàzi ní gbēeo.

- 30 Tó gbé i yãe kenεo,
 nsu lekpaakeaàno pão.
 31 Nsu gbãamɔnedeo kua nideo,
 nsu n̄ n̄ keae keo.
 32 Asa Dii ye kɔnideo giyãio,
 n̄sepuadeo ɔ̄ i ke a kpãasiao ũ.
 33 Dii i láaizi gbẽvãio uawa,
 i báaada gbẽmaao beu.
 34 I gbélaanikenao láanike,
 a gbẽke ví n̄ zĩabusanao.*
 35 Ɔnoᵇde a beee e,
 soũ s̄ i wida aziawa.

4

Gbẽz̄ɔ̄o ledama

- 1 Ma néo, à gbẽz̄ɔ̄o ledama ma,
 à á laai kpále ké à e ào d̄sa ví.
 2 D̄sa súsu mále daé,
 ásu pãkpa ma yãdaneio.
 3 Ké má kú né ũ ma mae ɔzi,
 má buse ma da né m̄ndona ũ.
 4 Ma mae yãdãm̄e à m̄e:
 Nȳo ma yá k̄ua n s̄o,
 ma yãdileneo da, n kua io na.
 5 Ɔnokũ, nȳo d̄sa ví,
 asu s̄angu n̄ pãale ma yáeo.
 6 Nsu pãkpa ñnoio, a n d̄sa,
 nȳo yeaàzi, a ɔkunla.
 7 Ɔnokũ, ɔme yápii mi ũ,
 d̄sa wele ní àizee p̄o ní ví píio.*
 8 N àà kú gbáugbãu, a n káfí,

* **3:34** Zaa 4.6, 1Pic 5.5 * **4:7** Mat 13.44-46

didiwà ɔplapla, a n kpɛla.

⁹ Aɔ de fùla maa ũ n miwa,
àɔ dɛnɛ kíafua gawide ũ.

¹⁰ Ma né, swákpa ma yáí,
yápi da, n wěni aɔ gbãa.

¹¹ Ma ɔno zé òlɔnɛ,
ma n da yāmaa zéwa.

¹² Tó níle táa'ou, pɔe a kpanɛɔ,
tó níle bàaleu, nýɔ gēnalɛɔ.

¹³ Nyɔ ma ledama kŭa, n̄su gbaɛɔ,
didiwà gbãa, asa ɔme n wěni ũ.

¹⁴ Nsu vāikɛnaɔ zé seɔ,
n̄su te gbēvāiɔ zéio.

¹⁵ Ené, n̄su namáo,
kémá, ò n gea ke.

¹⁶ Tó aai vāi e kèò, aali i'oo,
tó aai gbé e kàaũo, i lí gē ní wéuo.

¹⁷ Asa vāikɛa mé ní pɔblea ũ,
gbéɔ wetãa mé ní imia ũ.

¹⁸ Gbēmaɔ zé de lán gudɔleiawa,
a gupua ò dɛdɛ lán íatē dɛdɛawa.

¹⁹ Vāikɛnaɔ zé de lán gusia níiniwa,[†]
aali pɔ pɔ tò wàle gēnale d̄so.

²⁰ Ma né, laaidɔ yápiɔwa,
swáse ma yā'onɛi.

²¹ Nsu kpá swáao,
n̄yɔ kŭa n s̄ou.

²² Asa a de wěni ũ gbé pɔ le kũɔnɛ,
a de mè búu aafia ũ.

[†] 4:19 1Zãa 2.11

23 Azaiasa laaidḃ n sḵ yáwa,
asa wēni zína bḵ sḵ kíiε.

24 Bḵ yābēε'oua,
mikē yākpaanla'oua.

25 Wεdḵ n aε,
gugwa n kuu súsu.

26 Zé sé súsu,
n yākeεḵ píi a bḵ maa.‡

27 Nsu yeεεε ḵplaii ge zεεio,
ńsu gbápeεε vāi zéuo.

5

Laaikaa káaluai

1 Ma né, laaidḵ ma ḵnḵwa,
swákpa ñ ma wεzē yāma,

2 ké ñ e ñyḵ ku n dḵḵwa,
dḵa iḵ ku n léu.

3 Káaluai legbe'i iḵ na lán zḵwa,
i ní gáε ní lé nao,

4 āma gbezā i kené íi lán gḵiwa,
i ní zḵ lán fēnda lena kpeplawa.

5 Àà zé i mipεínnḵ gawa,
i si ní gbé pḵ teaziḵ bedau.

6 Ili làasooke wēni zéwao,
a dḵ a zā zépiwao.

7 Ma né, swáεε ma yái sa,
ńsu gi ma lεdamaio.

8 Páale nḵε bee taaε zā,
ńsu ñ àà bε gāε baa vío.

9 Nsu ñ n gbāakpa gbēpálewao,

---

‡ 4:26 Ebe 12.13

ńsu ñ n wēni kpa gbé pāsīwao,
 10 ké n àizeeᵇ su gᵇ dāᵇneᵇ,
 mé n zī ài su gᵇ ua pāledeᵇneᵇ.

11 Nyᵇ aauke n gᵇᵇ vláwa,
 ńyᵇ ibaba, n yēēē a láa,

12 ní mε: Ma gi ledamai fá!
 Ma sakaa totoau mé tò.

13 Mi ledamadeᵇ yā'onε mao,
 mi swáse ma yādanedeᵇzio.

14 Ma gᵇᵇa wēna pᵇ ũ míᵇmíᵇ
 ké dúnia ma e zāo.

15 N nzīa ola imi,
 ze ní nzīa lᵇᵇ'io.

16 N nibᵇna ibᵇlea bàasi maae?
 N í gufᵇ bᵇᵇa gāae zeᵇvīo.

17 To àᵇ de n na pᵇ ũ ado,
 asu àᵇ de gbēe pᵇ ũo.

18 To Lua báaada n biapiu,
 pᵇnake ní n èwaasogᵇᵇ nᵇᵇ.

19 N tue báasēde! N zótēn kefena!
 To bᵇᵇobleaaàᵇ lí kangu gᵇᵇpii,
 ní aà báasē nide lá gu lé dᵇ.

20 Ma né, bᵇyāi ńyᵇ nᵇ pāle nidei?
 Bᵇyāi ńyᵇ bᵇᵇoble ní nᵇ pᵇseoi?

21 Gbēnazīnaᵇ yākeae ulēa Diieᵇ,
 ìᵇ zé pᵇ aa sè dᵇ pīi.

22 Vāikena tàae ì aà kú,
 aà duuna ì ba zuè.

23 Aà ledamamasai a aà kpa gai,
 aà sᵇᵇke zᵇᵇ a aà sāsā.

6

Fia n̄ màao n̄ gbēnazin p̄ao yá

¹ Ma né, tó n n gbēdo fia d̄i n miwa,

tó n kpégaausi gbé̄e,

² tó n lé n kalikē,

tó n yá'oa n dayáu,

³ lá r̄yō ken la ma né: Lebo yápiu,

asa n na n gbēdo ɔzīe.

Ge n̄yō zez̄e n gbēdopizi,

awakpaè.

⁴ Nsu to i gē n wéuo,

n̄su to n wébaa gbiakūo,

⁵ n̄ n̄zia siwà

lá tue ì n̄ kéwa,

lá b̄a ì bō fiikpana ɔuwa.

⁶ Zígbiade, gé boona gwai,

n̄i aà yákea tàasika, r̄yō ñnokū.

⁷ A d̄oana v̄io,

a gbēz̄ō ge dii v̄io.

⁸ I ble kūsūa di sae,

ì a p̄blea k̄aaa p̄k̄ek̄eḡo.

⁹ M̄aade, r̄yō w̄úlea e boe ni?

Boe r̄yō vu n̄ ioi?

¹⁰ Ni k̄ámabo ȳo, ni i'o ȳo,

ni w̄úle ȳo ɔkpaa n k̄ùe.

¹¹ Pó taasi a gēnzi lán kp̄áiweliwewa,

n̄oana a m̄oma lán gbé́ p̄o ḡōkebo k̄ūawa.

¹² Gbēnazin p̄áá gbēv̄aīe,

ì ɔ bebe n̄ eeo d̄o a léu.

¹³ I yá'o n̄ wéo n̄ ɔo,

ì seelakεné n gbáo.

14 Mɔafili mé aà nòse pà,
vāi wàai ᓃ ɔ pa gɔɔpii.

15 Bee yáí músi a mɔwà lezasai,
kaaũ a gēaàzi kándo, aɔ fεlea vɔo.

16 Yá mèn soolo ku ké Dii zau,
à kà se soplá ké a ye a gíyáio.

17 Káakua, εεtoa, yāesaidedeα,

18 yāpāsi wàaipaa, wāa n vāio,

19 seelade εεtoa n daεɔ pεāao.

Laaikaa gbāsíkεai

20 Ma né, nyɔ n mae yādileαɔ kũa,
ńsu pākpa n da yādanεio.

21 Nyɔ kũa n sɔu gɔɔpii,
nyɔ daa yābaa ũ.

22 A dɔaanε n taa'oa guu,
a n dɔa n wúlεa guu.

Tó n vu, ali leɔdama.

23 Asa yādileapiɔá filiaε,
yādanεpiá gupuaε,
leɔdama n leleaoá zé wēnideε.

24 A n si nɔε vāiwa,
a n bɔ nɔε pāle yá nana oanεu.

25 Nsu n aà kεfenkε nideo,
ńsu to aà gɔgwawε n kũo.

26 Káalua ì n gɔ gii,
gbēpāle nɔ yá sɔ ì n bεεε mide.

27 Tó gbé tεεε dà a pɔleu,
aà pɔkasa a gí tékũie?

28 Tó gbé kèσεpèle teyɔwa,
a na aà gbáwao lé?

29 Maaε ní gbéé pọ́ gèè a gbédee nọ́ yáuo,
asa tọ́ à ɔ̀nàwà, a bọ́ pǎo.

30 Tọ́ nọ́a lé gbéde, tọ́ à kpáí'ò,
wí a yá díle pǎe?

31 Tọ́ wà aà kù, a fiabo leε sopla,
i pọ́ pọ́ a ví a ua kpa píi.

32 Gbéé pọ́ ì wúle ní pǎle nọ́o làasoo vío,
gbéé pọ́ ì bee ke lé azía ò̀okpaε.

33 Gbèa gbāa ní kpeboao mé aà baa ũ,
aà tọ́ íi a kēwào.

34 Asa íbele a aà zá nòse fele,
i tɔ̀siwà aà wēnagwasai.

35 A awakpabɔe sio,
baa tọ́ à gba zɔ̀o dàè, a weio.

7

Laaika nɔe pọ́ ì ní gálezi

1 Ma né, ma yá'one ma,
ma yádileao da n nòseu.

2 Nyɔ́ ma yádileao kù, níɔ́ aafia,
laaidɔ́ ma yádanewa lán n wéwa.

3 Da n ɔ̀newa tāana ũ,
kē n sɔ̀wa lá wí kē lákébowawa.

4 O ɔ̀nɔe, n dāen aà ũ,
weze sísi n dae ũ.

5 A n d́sa d́e'íide yá musu,
a n bọ́ nọ́ pǎle yá nana oanɛu.

6 Má zεa ma kpé fenentiu,
mále bàasi gwa.

7 Ɔ́ ma gɔ̀gbāanaeɔ̀ è, ɔ̀nɔ́ i panéo,
èwaasoe kú ní guu, a làasoo vío.

- 8 Alé liaaliaa gãæ,
àlé waaloũkεkε nœezi,
àlé aà bε gãæ baa vívĩ
- 9 za oosiεε gukãaaa e gwá,
e gu gè siakũ maamaa.
- 10 Ǿ nœpi bò mò dàaàlé ní kōnio,
à òmà aziawa lán káaluawa.
- 11 A lé ví mé zĩapœãkεnaε,
aà pòò lí pé bεo.
- 12 Zĩε ǿ ku zεau, zĩε gãæ,
ǿ zékpaa yeyewa.
- 13 Ǿ à èwaasopi kũ à lεpèwà,
à aà gwà ní wεgaalimao à mè:
- 14 Sáaukpasa'oa kua yãa,
ǿ ma lé pó má kèpi fiabò gbã.
- 15 N kō'ea yái ma bœi,
mále n wεεε, ma n e kε sō.
- 16 Ma kũntu kpà ma liia
ní Egipi bùsu zwãa wé kεfεnao.
- 17 Ma tulale fàε ma wúlekĩia,
wa kè ní lí'ò gĩnanao ní litεεo.
- 18 Mò wà bõnõble e gu gε dõò,
wà wá pœã kε à mówá.
- 19 Asa ma zá kú bεo,
wéíε pó à gèu zã.
- 20 A òbaaa yè gèò,
e aàò gé sui mò a òsikε.
- 21 A aà sō blè ní yá dasi káλεαεo,
à gãnàwà ní yá nana oaèò.
- 22 Ǿ à bò tεaàzi gòò,

lán zu pᵇ wàε gḗ a kòlokpaiwa,
 lán tue pᵇ lé gbápεε bauwa,
 23 lán bā pᵇ wà sᵇ fiuwa.
 I dᵇ ké a azía kpà gaiεᵇ,
 e ka gè aà sᵇ kᵇ.

24 Tiasa ma néᵇ, à ma yāma,
 à laaidᵇ yá pᵇ lé bᵇ ma léuwa.

25 Nsu to n làasoo ta aà kíio,
 nsu pázεa n̄ gḗ aà yáuo.

26 Gbḗ pᵇ à ní né à ní òᵇkpàᵇ dasi,
 gbḗ pᵇ à ní kaaᵇpiᵇ lé vío.

27 Aà bεá beda zékpaεε,
 ì siᵇnᵇ ga kpe kpeaue.

8

ᵇnᵇ gbḗsisia

1 ᵇnᵇ lé lezuwázi fá!
 Wezḗ lé wá sisiaᵇ!

2 A ku sᵇsᵇ musu zé γεεwa,
 a zεa zenankpaau.

3 A ku wḗε bíibᵇleᵇ saε,
 aà bᵇ dᵇ bᵇle gbᵇᵇ kíi.

4 Gbḗᵇ, áme máε á sisi,
 gbḗnazinaᵇ, máε lezuázi.

5 Niazideᵇ, à weεε àᵇ laai ví,
 làasoosaideᵇ, à to àᵇ nᵇse ví.

6 A swákpa, asa yá gbia má oé,
 yá dᵇᵇde a bᵇ ma léu.

7 Asa ma lé ì síana'o,
 má ye vái gᵇyáio.

8 Yá pò dɔ ma léuɔ maa,
a kee faasai ge kpaanlao.

9 Aa síana ví laaídeε píie,
aa zεví gbé pò ònòkùòne.

10 A ma ledama sé de ánusua,
à d̄sa se de vua kefena.

11 Asa ònò bεεε de òsoola,
pò pò a ni kúwáe i kawào.

12 Mapi má ònò, má laai ví,
mé má yákea a zéwa d̄sa k̄ua.

13 Viakεa Diie mé zaa vāigu ũ.

Má za ziasεa lesí n̄ íandāao
n̄ zεa n̄ vāio n̄ yākpaanla'oaogu.

14 Ledama n̄ yákekεa d̄saóá ma p̄ε,
máme má wεzē ũ,
ma k̄i gbāa i b̄ou.

15 Kíao ì kpalable ma sabaie,
ō kpalablεnao ì yázede dilèò.

16 Gbāadeo ì ikokε ma sabaie
n̄ d̄unia kpaladeo píi.

17 Má ye gbé pò yemaziòzi,
gbé pò lé ma wεεε mé aa ma e.*

18 Aizεε n̄ gawio ku ma ozi
n̄ oda káfiadeo n̄ namao.

19 Né pò mi iné maa de vua síanaa,
káfiá pò mi kené de ánusu maaa.

20 Má bε yá d̄òde zéu,
mi táa'o zé súsu guu.

21 Mi gbé pò yemaziò gba àizεε,
an làasiò i pa.

---

* 8:17 Mat 7.7-8

22 Dii ma kŭa za a zĩ daalegᵇᵇ,
e àᵇ gé yá pᵇ a kè za káauᵇ kèi.†

23 A ma dilé za asinizíε,
za a daalegᵇᵇ, dᵇ i dŭnia keᵇ.

24 A ma i zadᵇ ísia kuo,
nibᵇnae ku gᵇᵇ beeo.

25 A ma i sᵇsᵇ āa,
e àᵇ gé gbèsisᵇ zĩnapelēi,

26 e àᵇ gé dŭnia kálēi,
ge sēsao ge bŭsu wén do.

27 Ké àε pᵇ pᵇ kŭ musuᵇ ke,
ké àε báluma da ísiaa,

28 ké àε lou na musu,
ké àε ísia í zé fᵇ,

29 ké àε kᵇᵇ da ísiaε,
a í su a baa víᵇ,

ké àε tᵇᵇε zĩnapelē,
má kŭ weε.

30 Má kŭ aà saε zĩpi ziia ũ,
ma pᵇ ìᵇ nawà lá gu lé dᵇ,
miᵇ pᵇnake aà aε gᵇᵇpii.

31 Miᵇ kᵇᵇ'o aà dŭniaa,
gbēnazĩnaᵇ de ma pᵇnakebᵇ ũ.

32 Tiasa ma néᵇ, à ma yāma.

Báaaden gbé pᵇ ma yākeᵇᵇ kŭa ũ.

33 A ledama ma, í ᵇnᵇkŭ,
ásu niazĩkpaio.

34 Báaaden gbé pᵇ lé ma yāma
ìᵇ ma dā ma kpεεε ũ,
ìᵇ taamale gᵇᵇpii.

† 8:22 Daa 1.1, Zaa 1.1-3, Zia 3.14

35 Asa gbé pọ ma e wēni èe,
aᓃ na n̄ Diio.

36 Gbé pọ kùaa vāi i aziaee,
gbé pọ zamaguᓃ, ga ᓃ aa yei.

9

ᓃᓃ n̄ sᓃᓃkeo

1 ᓃᓃ a kpé dᓃ,
à a gbapeᓃ à mèn sopla a pèlepele.

2 A nᓃᓃ dè à v̄ēē kèke,
à bleᓃ sᓃukè a kàle.

3 A a wéndia zikenaᓃ zì,
àle lezu wéle s̄is̄i misonaa à mè:

4 Gbé pọ nᓃse v̄ioᓃ à ea mᓃ ke!
ᓃᓃkēsāmadeᓃ mále oé,

5 à mᓃ bleblemanᓃ,
í v̄ēē pọ má kèke mi.

6 A sᓃᓃke tó, íᓃ aafia,
í taa'o wékēa zéu.

7 Gbé pọ lé leda gbélaanikenawa
ì gᓃ s̄s̄s̄ēē,
gbé pọ lé vāikena dazewa
ì gᓃ taaēē.

8 Nsu gbélaanikena dazewao,
asa a íisennᓃe.
ᓃᓃna dazewa, iᓃ yenzi.

9 Yāda ᓃᓃnae, aà ᓃᓃ i dēde,
yā'o gbēmaaē, aà dᓃa i káfí.

10 Viakēa Diie mé ᓃᓃ daalea ū,
Lua pọ a kua adoa dᓃa mé wékēa ū.

11 Asa n̄yᓃ gēgē ma sabai,

n wēni a gbàakū.

¹² Tó n̄ ònɔ, nziáεε,
tó gbɛ'awiambɔnan n ũ, n mi musu.

¹³ Misaikε δε lán nɔε ledewae,
a sɔũ mé a yāe d̄so.

¹⁴ I z̄s̄le kilau a kpεεε,
aà kpé kú w̄lé s̄is̄i musu,

¹⁵ i lezu gbé p̄ó lé ḡɛɔzi,
i o gbé p̄ó zé k̄ua súsuɔne:

¹⁶ Làasoosaide, εa m̄o ke!
ɔnɔk̄ɛs̄āmade, máε onε,

¹⁷ i kp̄ái mia ìɔ na,
bleblea asii guuá z̄óε.

¹⁸ Ḡɛpi d̄s̄ ké ḡsa gyaade ũ zén weo,
gbé p̄ó à n̄ sisio s̄i beda gbáou.

10

Salomɔɔ yáasiɔ

¹ Né ònɔna i to a mae p̄o ke na,
né sɔũ i a da p̄o yaè.

² ɔv̄ai lí àikεo,
yākea a zéwa i n̄ sí gawa.

³ Dii lí to nɔana gbēmaa deo,
mé i v̄aikenaɔ té n̄ p̄oε̄ p̄ó.

⁴ P̄owosai i to wà taasikε,
z̄ikεa ɔplapla mé i to wà ke p̄ode ũ.

⁵ Né p̄ó ble gba d̄ò saeá né laaideε,
né p̄ó i i'o p̄okεkεḡɔɔ wí d̄so.

⁶ Gbēmaa mi ìɔ báaa v̄i,
āma yāp̄ási mé v̄aikena lé p̄a.

⁷ Gbēmaa lí ga n̄ a t̄soo,

vāikena tó ì midε.

⁸ Ɔnɔna ì zíkε yādilεnεɔwa,
yābɔlena ì azia né.

⁹ Gbé pɔ ì yāke a zéwa ku dɔdɔa,
yābēekena yá a bɔ.

¹⁰ Gbēgwaa ní wé vāio ì mós ní yáo,
gbé gbaa laai ì íbεlεmidε.

¹¹ Gbēmaa léá nibɔna wēnideε,
yāpási mé vāikena lé pà.

¹² Zaaƙɔu ì sòle da,
yeakɔi ì láka tàae píia.*

¹³ Ɔnɔyá ìɔ dɔ laaide léu,
flá mé ɔnɔkēsámade pɔ ũ a kpεεa.

¹⁴ Ɔnɔna ìɔ dɔa kùsúa dia,
laaisaide lé ì aà dayāu àa.

¹⁵ Ɔde àizεε ìɔ deè wéle bíide ũ,
wēnade taasikεa mé aà midεa ũ.

¹⁶ Gbēmaa aseá ì mɔè ní wēnio,
vāikena ài ì íadama iè.

¹⁷ Gbé pɔ ì lɛdama ma wēni zé sè,
gbé pɔ ì totoa dilε pā zà zéwa.

¹⁸ Gbé pɔ za gbéu mé a ye wa dɔo εεdeε,
gbē'ɔɔkpanaá sɔūε.

¹⁹ Duuna a gíɔ kui yá dasi bɔlea guuo,
gbé pɔ ì a lé fśá laaideε.

²⁰ Gbēmaa lénaá ánuusu maaε,
vāikena nòse gbiao.

²¹ Gbēmaa yā'oa ì ní dazεwa dasi,
laaisaide ì ga ɔnɔkēsáma guuε.

²² Dii báaadaaíngu ì ní ke ɔde ũ,

* **10:12** 1Kln 13.7, Zaa 5.20, 1Píε 4.8

zíkɛa ní taasio lí pɔɛ káfí.

²³ Dàakɛa dɛ sɔũɛ kòò yá ũɛ,
ɔ̀nɔ̀kũa mé ì kɛ laaideɛ na.

²⁴ Yá pó vāikɛna lé a vīakɛ mé a aà le,
Lua a gbẽmaa pɔɛã pó kpawà.

²⁵ Tó íana kàka à gè,
vāikɛnaɔ aao ku loo,
gbẽmaa zína mé ìo pélea gɔɔpii.†

²⁶ Lá lemuu kũma ì kɛ swaaɛ,
lá súɛɛ ì kɛ wée,
màa zígbiade dɛ gbé pó aa aà zìɔnɛ.

²⁷ Viakɛa Diiɛ ì wēni gbàa káfí,
vāikɛnaɔ sɔ, an wēni a kulunkũ.

²⁸ Gbẽmaaɔ wé ìo dɔ pɔnai,
vāikɛnaɔ sɔ, tãmaa a ní née.

²⁹ Dii zé mé mikpakli ũ gbẽmaaɔnɛ,
vāikɛnaɔ sɔ, Dii ì ní kaalɛɛ.

³⁰ Gbẽmaa a fu bauo,
gbẽvāi sɔ a zòlekli e dúniauo.

³¹ Ɔno ì bo gbẽmaa léu,
levāide sɔ, wa aà léna zɔɛɛ.

³² Gbẽmaa yá pó kù wà oné dɔ,
yábɛɛ ìo dɔ gbẽvāi léu.

11

¹ Dii za póyɔa ní mɔafiliogu,
kiloolɛa a zéwa ì kaaàgu.

² Zia sea lesí ì mó ní wío,
zìabusaa mé ɔ̀nɔ̀yã ũ.

³ Gbẽmaa nòsɛpua ì aà dazɛwa,
náaisaide nòsɛ bɛɛ ì aà ɔ̀ɔkpa.

† 10:25 Mat 7.24-27

4 Aizεε ài vī yákpalekegḃḃzìo,
yákea a zéwa mé ì ní sí gawa.

5 Tàaesaide maakεa ì zεpooè,
vāikεna yāvāikεa ì aà né.

6 Nòεpuade maakεa ì aà bḃ,
náaisaide pḃnidεa ì aà kú.

7 Tó gbēvāi gà, aà tāmaa ì midε,
pó pó à wεdḃi a wēnigḃḃ ì láa.

8 Gbēmaa ì bḃ taasiu,
ḡ gbēvāi ì gēu aà gēε ũ.

9 Luayādansai lé ì aà gbédee ḡḃkpa,
āma dḃa ì gbēmaa bḃu.

10 Tó gbēmaaḃ ku namau, wéle ìḃ naε,
tó gbēvāiḃ gàga, wī gulakε.

11 Wéle ì káfi nòεpuadeḃ sabai,
gbēvāiḃ lé ì wéle dε.

12 Ḷnḃkēsāmade ì saka a gbédeegu,
laaide ì a lé fḡ.

13 Gbēpena ì bḃ ní dāḃ asiio gupuuu,
gbé náaide ì pó kúlewa.

14 Dḃaanasaikε ì to gbéḃ fu,
yákekεn dasiḃ ì to wà zible.

15 Tó n gbēpāle fla dī ní miwa, taasi n kaε,
gbé pó mibḃleu ì gḃ a laaiwa.

16 Gbāamḃnede ìḃ àizεε vī,
āma nḃε nòεmaade ìḃ gbiané.

17 Sùuude ì maa i aziaε,
gbé pāsí ì azia kpa ìai.

18 Gbēvāi zì ài líḃ báaa vīo,
yāmaatḃna ì ài síana e.

19 Kua maa síana ì ní ká wēniwa,

tea vāizi ì mó ní gao.

²⁰ Dii ye nòsevāide giyāio,
tāesaide yá ì kaaàgu.

²¹ Siāna guu gbēvāio bò pāo,
gbēmaaò mé aa bò aafia.

²² Lá vua tāana de sàwakusana níu,
māa nò kẹfen ònosaide de.

²³ Gbēmaaò pòeā ì ní ká namawa,
gbēvāio tāmaa ì ní né.

²⁴ Gbé pò ɔ̀ pòò ì káfia e de a zia,
gbé pò gĩ pò pò de à kpa kpái, pò ì kēsāwà.

²⁵ Gbēnazin báaade àò ku namau,
gbé pò ì ní gba niè a niè e s̄.*

²⁶ Wì gbé pò ì pówena òa na dā kaε,
wì sa na o gbé pò ì yíamáε.

²⁷ Gbé pò ì maa wεεε aò na ní gbéò,
gbé pò ì vāi wεεε, vāi a àà le.

²⁸ Gbé pò ì a àizεε náaike a léε,
gbēmaa a bòbò lán lí láwa.

²⁹ Gbé pò yāĩ a uaε a ḡo gii,
s̄ũ a ḡo ònɔna zò ũ.

³⁰ Gbēmaa yākea gbéá lí wēnideε,
ònɔna ì gbé e.

³¹ Lá Lua ì flabo gbēmaaε dúniau,
wa vāikena ní duunkenaò pò o be?†

12

¹ Gbé pò ledama ì kεè na ye d̄sai,
gbé pò totoa ì kεè ìi mi v̄io.

² Dii ì gbēmaa wεgwa,

* **11:25** Mat 10.42 † **11:31** 1Pic 4.18

ãma ì yãda làasoovãidea.

³ Vãikεa lí gbēε zεdḃo,
gbēmaa zína sḃ deea vīo.

⁴ Nḃ maa dε a zãε lán fùawa,
nḃ widamade dεè mεkεmuuna ũ.

⁵ Gbēmaaḃ ìḃ yázεde yá,
gbēvãio ìedama mḃafili vī.

⁶ Gbēvãio yáá gbēwεa yáε,
gbēmaaḃ lé ì ñ bḃ.

⁷ Wī gbēvãio fuangba, aai midε,
ãma gbēmaaḃ ua ìḃ ku.*

⁸ Wī gbé tḃbḃ aà ònḃ léuε,
faasaide sḃ, wī sakauε.

⁹ Gbé kpεε pḃ ì a zíkε maanno
dε ziadilengbia pḃ blε ì késãwála.

¹⁰ Gbēmaa a pḃtuḃḃ gwaa dḃ,
ãma gbēvãio sḃsobi pãsí.

¹¹ Zḃε ãiade ìḃ kãa,
gugiiyana sḃ, ònḃ ì késãwae.

¹² Gbēvãio ì vãio nidε,
kási gbēmaa zína mé ìḃ mḃsε vī.

¹³ Gbēvãio lé vãio ì aà kú,
gbēmaa sḃ ìḃ yãkeleu.

¹⁴ Lé maa ì ñ ká pḃmaawa,
zī pḃ gbé kè ài a suwà.

¹⁵ Sḃũ yãkεa ì kεè maa,
ònḃna sḃ ì edama ma.

¹⁶ Sḃũ ì to wà a pḃfē dḃwa gḃḃ,
laaide sḃ ìli sḃsḃa dao.

¹⁷ Sian'ona ì yázεde o,

---

* **12:7** Mat 7.24-27

seelade vāi yá ì ɔ mɔafili vī.

18 Yáɔlɛna yá ì gbé sɔ zɔ lán fɛnawa,
ɔnɔna lɛgbɛ'i ì mɔ́ ń aafiao.

19 Siana pɔ wa ò ɔ zɛɔba,
ɛgɛ sɔ ì gɛ́zɛa lán wɛɛɛawa.

20 Mɔafili kú vāi wàaipanaɔ sɔu,
gbɛ'aafiawɛɛɛɛnaɔ mé pɔna vī.†

21 Vāie lí gbɛ́maa leo,
gbɛ́vāiɔ sɔ, taasi ì daríla.

22 Dii ye ɛɛde giyāio,
aà pɔ ɔ na sɔandewa.

23 Laaide ɔ a dɔ́a kúa a sɔu,
sɔũ ì yāfaasai kpàwakɛ.

24 Zikɛa ɔplapla ì to gbé kible,
màa ì gbé da zɔbleu.

25 Kua bíli guu ì gbé kúsu kwé,
yāna'oanɛ ì ń pɔ kɛ na.

26 Gbɛ́maa ì a gbɛ́na dazɛwa,
gbɛ́vāiɔ yákeɛ ì ń sásá.

27 Màade lí nòɔ sásá maamaao,
āiade ì laaidɔ a pɔɔwa.

28 Kua yázɛde zéu wɛni vī,
zépi sea lí ń kpá gaio.‡

13

1 Né ɔnɔde ì a mae lɛdama ma,
gbélaanikɛna gbaa laai lí tɔwàò.

2 Lɛgbɛ'i na ì gbé ká pɔmaawa,
náaisaide ì ble a pāsī guuɛ.

3 Gbé pɔ ì a lé fí ì a wɛni dɔ́a,

† 12:20 Mat 5.9 ‡ 12:28 Lom 6.23

gbé pᓃ a lé lí kuo ì azia ò̀kpa.

⁴ Maaᓃde lí pᓃ pᓃ á yei eo,
ãiaᓃde mé ì namable.

⁵ Gbēmaa za maᓃafiliiyāu,
gbēvāi ì widamá ì ní kpebo.

⁶ Yāmaakea ì zemaasena misi,
dāakea ì duunkena fuangba.

⁷ Gbēeᓃ ì nízia dile ɔde ũ,
kási aaliᓃ pᓃe ví sᓃo,
gbēeᓃ ì nízia dile taaside ũ,

kási aaᓃᓃ pᓃ ví zᓃo.*

⁸ ɔde ì azia bo ní a àizeeo,
taaside sᓃ ìli wétēabiima eo.

⁹ Gbēmaaᓃ gupua aᓃ pipi,
gbēvāiᓃ filia a gamá.

¹⁰ Zia sea lesí mé ì sòle da,
ledamamaa mé ì to wà ò̀nkū.

¹¹ ɔvāi lí gé aeo,
ᓃa'ea isima guu mé ì kᓃ.

¹² Weᓃdᓃa pᓃi gēgēa ì ní sᓃ ò̀kpa,
pᓃeã ea ì mó ní wēni dafuo.

¹³ Gbé pᓃ ì fionada yáwa a yā'e,
gbé pᓃ ì gbé yā'one ma a ài'e.

¹⁴ ɔnᓃna yādanéá nibᓃna wēnidee,
ì ní bo ga lézi.

¹⁵ Wezē gbāa ì to wàᓃ naíno,
ãma náaisaideᓃ zé pāsí.

¹⁶ Laaideᓃ ì yāke ní dᓃao,
sᓃŭ ì a faasaike fāaa.

¹⁷ Zina vāi ì zu taasiu,
iwa náaide ì su aafia.

¹⁸ Gia totoai ì mó ní taasio ní wío,

---

* 13:7 Luk 12.21, 33

ledamamaa ᐢ ᓃ kpela.

¹⁹ Pónideá ea ᐢ ᓃ pᓂ ke na,
ᓂ sᓂᓂ ye kēa váikεawa gíyáio.

²⁰ Gbᓃ́ pᓂ tᓃ ᓂᓃᓃnaᓂzi ᐢ ᓂᓃkᓂ,
gbᓃ́ pᓂ káaaa ᓃ sᓂᓂ ᐢ váikᓂ.

²¹ Taasi ᐢᓂ te duunkεnaᓂzi,
nama mé gbᓃ́maaa ᓂi ᓂ.

²² Gbᓃ́maa ᐢ túbito a tᓂᓂnaᓂε,
duunkεna sᓂ, aà àizeε a gᓂ gbᓃ́maaε.

²³ Taaside bua ᐢ bleke maamaa,
ᓂ yáfuangbanaᓂ ᐢ to aà kuawà.

²⁴ Gbᓃ́ pᓂ lí a né gbᓃ́o zaaàguc,
gbᓃ́ pᓂ ye a néi ᐢ aà toto a gᓂᓂwa.

²⁵ Gbᓃ́maa ᐢ pᓂble à ká,
gbᓃ́váiᓂ ᓃᓂε ᐢᓂ da gii.

14

¹ Nᓂε ᓂᓃᓂde ᐢ ua káε,
a faasaide sᓂ ᐢ ua fáaa.

² Gbᓃ́ pᓂ ᐢ yáke a zéwa Dii vía ví,
zekoleasεna ᐢ sakaaàgu.

³ Faasaide lé mé aà gbᓃ́ᓂᓂ ᓂ,
ᓂᓃᓃna yā'oa ᐢ aà ᓂᓂ.

⁴ Tó zu kuo, gba ᐢᓂ da giiε,
wí ài zᓂᓂ e ᓃ zuᓂ gbāao.

⁵ Seelade síande lí εεtoo,
seelade vái yá ᐢᓂ mᓂafili ví.

⁶ Láanide ᐢ kpáλεke ᓂᓃᓂi à kuawà,
laaide yādᓂaá faaiε.

⁷ Kᓃ sᓂᓂwa zázá,
asa ᓃyᓂ dᓂa ewào.

⁸ ᓂᓃᓂ ᐢ to laaide làsooke a zéwa,

sɔũ faasaikε ì àà sásã.

⁹ Faasaideḃ ì saka tàae kulekεau,
gbẽmaaḃ ìḃ na ñ k̄ḥo.

¹⁰ Baade azia yã'õma d̄ḥ,
mé gbé p̄naá gbẽpãle p̄ḥ no.

¹¹ Gbẽvãib̄ ua a midε,
gbẽmaaḃ be a ɔta.

¹² Zé kú ì ke gbéḥne maa,
ãma a midεk̄iá gae.

¹³ Baa yaalḃ guu ñḥe ì òḥkpa,
p̄na ku ì midε ñ p̄siao.

¹⁴ P̄ḥḃḥzãkena yãkea ì wi àà musu,
gbẽmaa ì a yãkea gbε'e.

¹⁵ Làasoosaide ì yãpii siε,
laaide lí yá náaikε làsookesaio.

¹⁶ Ɔḥḥna vãikεa v̄ia v̄i, ì èè,
sɔũ ì azia náai v̄i, ìḃ wãa.

¹⁷ P̄ḥk̄umade ì yá yãf̄una ke,
k̄ḥnide ì to wà zaagu.

¹⁸ Ɔḥḥk̄ēsãmade ì ḡḥ faasai,
laaideḃ ì d̄ḥa kpa f̄ua ù.

¹⁹ Gbẽvãib̄ misiile gbẽmaaḥne,
vãikεnaḃ kúle ñḥεpuadeḃ kpeεε.

²⁰ Baa taaside gbédee ì zaaàgu,
ãma ɔde gbẽnaḃ ìḃ dasi.

²¹ Sakaa n gbédeeguá duunaε.
Báaadεn gbé p̄ḥ ì w̄enad̄ḥ taasideḥne ù.

²² Vãi w̄aaipanaḃ sásãao lé?
Maa w̄aaipanaḃ s̄uuu v̄i ñ náaio.

²³ Mεkpaa z̄iwa ìḃ ài v̄i,
mé yãb̄ole ì ñ k̄ésã.

- 24 Ɖɔɔnaɔ àizεε ì gɔ́ n̄ gawi ũ,
sɔũɔ faasaikε ì n̄ gɔ́ faasai.
- 25 Seelade siande ì gbé̄ misi,
a εεde yá mɔafili ví.
- 26 Viakεa Diiεá gbāa'ekli náaideε,
a de misikii ũ ade néɔne.
- 27 Viakεa Diiεá nibɔna wēnideε,
ì n̄ bɔ ga lézi.
- 28 Tó kía gbé̄ɔ dasi, ìɔ gawi ví,
bùsugbēsaikεá kpalablēna músie.
- 29 Gbé̄ pɔ a pɔ lí pa kpaao wé kēa,
pɔkūmade ì a yáfūke se lesí.
- 30 Sɔɔdaadoũ mé me aafia ũ,
wεɔbanε ì mekεmuuna zimá.
- 31 Wēnade wetāna ì aà Kεna kpεbɔ,
taaside wεgwana ì aà Kεna kpεla.
- 32 Tó yá vāikεna lè, ì aà nεε,
baa tó gbēmaa gà, a ulékii ví.
- 33 Ɖɔɔ ì zɔ̄lekii e wεzēna nòseu,
āma wili e sɔũwao.
- 34 Yázεde ì bui se lesí,
duuna ì wida gbé̄ɔwa.
- 35 Zòblen laaide yá ì ka kíagu,
āma ì a pɔkūmabɔbɔ a gianawa.*

15

- 1 Yāwea dɔ̄ ì pɔkūma kpále,
yá'ii ì n̄ pɔ fεε.
- 2 Ɖɔɔna yā'oa ì to dɔ̄a kángu,
sɔũ lé sɔ̄, yáfaasai ìɔ bɔleu.
- 3 Dii wé kú gupiiu,

* 14:35 Mat 24.45

ɪᵇ gbēvāiᵇ ń gbēmaaᵇ tàasika.
 4 Ǹ̀se níniyā́ ɪ́ ń gba wēni dafu,
 yākpaanla ɪ́ ń káde.
 5 Faasaide ɪ́ saka a mae totoau,
 ɪdamamana s̄ᵇ ɪᵇ laai v̄ɪ.
 6 Gbēmaa ua ɪᵇ àizee z̄ᵇ v̄ɪ,
 gbēvāi p̄ᵇ ɪᵇ yākele v̄ɪ.
 7 Ūᵇna lé ɪ́ d̄ᵇa fáe,
 s̄ᵇᵇ s̄ᵇ aa ǹ̀se v̄ɪo.
 8 Dii ye gbēvāiᵇ sa'oa ḡiyāio,
 gbēmaa wabikēa mé ɪ́ kaaàgu.
 9 Dii za gbēvāi yākeau,
 a ye gbé́ p̄ᵇ t́e yázedeiᵇzi.
 10 Toota pāsíá gbé́ p̄ᵇ p̀̀ze a p̄ᵇe,
 gbé́ p̄ᵇ ye ɪdamaiᵇ s̄ᵇ g̀̀k̄ᵇe.
 11 Lá Dii beda ń t́eo yá d̄ᵇ,
 wa gbēnazina s̄ᵇ yá'o ɪᵇe?*
 12 Láanide líᵇ ye wà a gba laaio,
 ɪli gé ūᵇnaᵇ kíio.
 13 Ǹ̀sena ɪ́ oa teke,
 ǹ̀se ò̀̀kpa a ɪ́ ń kúsu kwé.
 14 Láasooᵇde ɪ́ d̄ᵇa wele,
 s̄ᵇᵇ ɪ́ yāfaasai m̄ᵇm̄ᵇ.
 15 Ḡᵇᵇpii ɪᵇ ɪ́i wēnadee,
 p̄ᵇnade ɪᵇ ku dikpe guu láasai.
 16 P̄ᵇv̄ia ȳᵇᵇna v̄iakēa Dii e guu
 maa de àizee z̄ᵇ k̄ᵇa gili guua.
 17 Dò sau blea yeak̄ᵇi guu
 maa de ǹ̀ᵇ n̄iside soa ń zaak̄ᵇuoa.
 18 P̄ᵇk̄ᵇmade ɪ́ s̄ᵇle da,
 ǹ̀seniēde ɪ́ z̄ᵇa midē.

* 15:11 Zāa 2.25

- 19 M̀ade zé ̀o deè lekka ũe,
gbẽmaa zé ̀o daaiae.
- 20 Né ̀nde ̀ to a mae pɔ ke na,
gbẽnazin sɔũ ̀ saka a dau.
- 21 Yáfaasai ̀ ke ̀nkẽsãmadee na,
làasoode ̀ zéee súsu.
- 22 Lekpaaísai ̀ yá gboo,
ledamade dasiɔ ̀ to à ke.
- 23 Yáwea d̄s ̀ a òna pɔ ke na,
yá'oa a gɔɔwa ̀ na fá!
- 24 Wẽni zé ̀ gé ní laaideɔ musu,
ké aasu si bedauo yáí.
- 25 Dii ̀ káakuna ua wí,
̀ to gyaa kɔɔ ku a gbɛu.
- 26 Dii za làasoo v̄aiu,
yána'oa gbási v̄iè.
- 27 Gbẽwetãna ̀ ìada a uawa,
gbé pó za gbagusaɛu aɔ ku aafia.
- 28 Gbẽmaa ̀ làasooke yázãsiawa,
yávai ̀ bɔle gbẽv̄aiɔ léu ḡɔ.
- 29 Dii za ò ní gbẽv̄aiɔ,
̀ swákpa gbẽmaaɔ wabikɛai.†
- 30 Oa weea ̀ ní pɔ ke na,
baona ̀ ní wá wee.
- 31 Gbé pó ̀ swãdɔ aafia ledamai
aɔ bele ũ ̀nde naɔ guue.
- 32 Gbé pó gĩ totoai za azíau,
ledamamana mé ̀ ḡ n̄sede ũ.
- 33 Viakɛa Diiɛ ̀ ̀nde dané,
z̄ibusaa mé ̀ mó ní beeeo.

† 15:29 Zaa 9.31

16

- 1 Gbēnazina ì yáε,
 āma a midεa ì bḵ Dii léuε.
 2 Baade ì a yákea e maaε,
 āma Dii mé ì n pḵeā dḵ.
 3 N n yá kpáλε Dii gēzi,
 n pḵeā i zεke.
 4 Dii pḵpii kè a pḵeā yáie,
 baa vāikεnaḵ dε ì adamagḵḵ pḵ ũε.
 5 Dii ye ì andānaḵ giyāio,
 sīana guu aa bḵ pāo.
 6 Gbēke ñ náaio ì láka tàaea,
 vīakεa Diiε ì ñ ε vāie.
 7 Tó gbé yákeaḵ kà Diigu,
 ì to se aà ibεεḵ kεaàḵ na.
 8 Pḵ yḵḵna ea maakεa guu
 maa dε ḵvāi'ea zḵla.
 9 Gbēnazina ì zé pḵ á sé làasooke,
 āma Dii mé ì aà kèσε dḵdḵè.
 10 Lá kía mé ì yādile Lua gēε ũ,
 a maa aà yá bḵ yázεde kpεo.
 11 Zaa maa ñ kiloo lea súsuoá Dii pḵε,
 a zā néna ñ a gbèneo pḵi aà pḵkεaε.
 12 Wiliḵ ye kía vāikεna giyāio,
 wī kpala zīnapεε yázεde musuε.
 13 Yázεde'ona ì ka kīagu,
 ìḵ ye sīan'onai.
 14 Kía pḵkūmaá ga zīnaε,
 āma ḵḵḵna ì a tεdε.
 15 Kía oa weea ì aafia vī,
 aà nakεneá káabuan louε.
 16 Ḵḵkūa maa dε vuala zā,
 gḵa laaide ũ bεεε dε ánuḵu maaa.

17 Gbẽmaa ì zé pọ́ ì ẽ vāiε sé,
ziakũadõna ì a wēni dõa.

18 Iandāa ì mó ní léεao,
ziasea lesi ì mó ní εεao.

19 Ziabusaa taasideḱ guu
maa de baadaaa ní Iandānaḱla.

20 Gbế pọ́ ì laaidḱ yáwa ì maa e,
Dii náaikεna mé ìḱ pḱna ví.

21 Gbế pọ́ nḱse pàε ẽ wĩ mεè wεzēna,
gbế pọ́ a lé na, wĩ aà yādõa zé e.

22 Laai de wēni mi ù gbế pọ́ v̄ḱne,
faasaideḱ yāfaasai ì ní gbế.

23 Ūḱna làasoo ì pisi aà léwa,
aà lé ì to wà aà yādõa zé e.

24 Yāna'oaá zḱsapunaε,
a na nḱseu, mé ì me gba aafia.

25 Zé kú ì ke gbếḱne maa,
āma a midεk̄iá gae.

26 Sèwana nḱse ì aà daziu,
asa nḱana ì tékpaaàgue.

27 Gbếpã ì vāikpaaĩnḱ,
yāvái ìḱ dḱ aà léu.

28 Gbế dḱḱsai ì sòle da,
gbếpena ì gbếnaḱ kēaa.

29 Gbế pāsì ì kḱnikε a gbếdeεε,
ì aà da zé vāiwa.

30 Gbế pọ́ lé wε'i'o làasoo vāi ví,
gbế pọ́ lé lesuikε zè ní vāioε.

31 Mikā puaá fùà í gbiaε,
maakεa mé ì ní káwà.

32 Nḱseniεde maa de zigõa,
ziakũadõna maa de wélesinala.

33 Wí yākekēa gbēa ní gbēo,
āma a bōḃle ì bō Dii kííe.

17

1 Pēe miḃn giina soa yākelesai
maa de nòḃgbēa ua sòledeula.

2 Zò laaide ìbò iko vī né giawae,
aà baa aḃ ku ua túbi guu.

3 Wí ánuḃu ní vuaḃo baasa,
Dii mé ì wá sō tāasika.

4 Gbēvāi swá ìbò na ní yāḃḃḃsaio,
ēede laai ìbò ku lekpeḃdaamáwa.

5 Gbé pò ì taaside ke pòḃḃḃ lé saka aà Kenagae,
gbé pò ì gbé yáalḃ músiwa a bō pāo.

6 Tòḃnaḃ mé ní deziḃ gawi ũ,
maeḃ mé ní néḃ íandāḃḃ ũ.

7 Yázede oa lí kōsi ní sòḃḃḃ,
màa ēē lí kōsi ní bēēede léoo.

8 Gbagusae de zīakekēa ũ a danae,
gu pò à liliu píi aà tá ìbò nae.

9 Gbé pò lakà tàae pò wa kèèla ye wàḃ yeazie,
yāzifēlena sō ì gbēke bōaa.

10 Ōḃḃna gbaa laai ì tōwà
de sòḃḃ gbēa gēn basḃola.

11 Yāvāi mé ì ḃḃaa swágbāadee,
wa zina sósobisaide gbaewà.

12 Kpaaŭa ní wàì pò wà a né sèleo
sàḃ de kpaaŭa ní sòḃḃ a mīsaikēula.

13 Tó gbēmaa fiabò ní vāio,
vāi a kē aà uawao.

14 Lekpaadaa de lán ízēwēawae,
go we e sòle àḃ gé fēlei.

15 Yānakpaa tàaedewa ní yādaa yāesaidelao,
Dii za yá beeḱu píie.

16 Bó ài sḱū ḱadēa a kyodōa yái vīi?

Asa a nòse vīo.

17 Gbēnaḱ ḱo yekōi gḱḱpiiē,

vīi ní dāunaḱ ku dōa kōē yáiē.

18 Misaidē ì a gbēdo fia di a miwa,
ì kpégaausí a gbēdeēē.

19 Gbḗ pó ye sòlei ye duunaie,

yágbāa'ona ì músi'i azíāē.

20 Lāasookpaanlade lí maa eo,
lḱfḱbde ì léle da taasiu.

21 Sḱū'ina pḱ ḱo siaē,
faasaide mae pḱ líḱ nao.

22 Nòsenāá ēse maaē,
pḱsia ì ní ibaba.

23 Vāikēna ì gbagusae sḱḱḱ a ulau
ké à e yázēde bādēò yáiē.

24 Laaide ì webii ḱnḱwa,
āma sḱū wépekli ḱo zāē.

25 Né sḱū ì a mae pḱ ya,
ì a da'ia nòse òḱkpaè.

26 A maa wà yāesaide yíao,
bēēēde gbēa a nòsemaa yái zēvīo.

27 Gbḗ pó ì a lé fḱ dōa vī,
nòseniēde ḱo laai vī.

28 Baa sḱū, tó à a lé fḱ, wī aà dile ḱnḱna ũē,
gbḗ pó ì a lé kúá laaideē.

18

1 Zia pḱēā mé ì dḱaa gbḗ pó ì kēmáē,

- ì fěńzi lɛdama píi musu.
 2 Sɔũ lí pɔnakɛ wɛzɛ yá musuo,
 yá pɔ dɛdɛwà ɔ ì o.
 3 Váikɛa ì mɔ ní sakanguoɛ,
 kpɛboɔyá ì láani iné.
 4 Gbɛnazína lɛgbɛ dɛ lán ísiwae,
 lán swa'i bàalɛa ge ɔno bɔwa.
 5 Kɛa vāikɛnaɛ kèkɛ
 ge yākekɛa yāesaideɛ ɔkpɛai maaɔ.
 6 Sɔũ lé ì aà da sòleu,
 aà yā'oa ì aà kpa gbɛai.
 7 Sɔũ lé ì aà ɔ̀kpa,
 aà yā'oa ì aà kũ lán baiwa.
 8 Gbɛpena yá ì kené lán zówa,
 ì gɛ léu dɔ̀ e nɔsɛ kpɛau.
 9 Gbɛ́ pɔ ì pākpa a ziiá músi dāunaɛ.
 10 Dii tóá ulékii lesíɛ,
 gbɛmaa ì bàalɛ à azía yeu.
 11 Ɔde àizɛɛ ìɔ dɛɛ wéle kàede ũ,
 a dɛɛ bíi pɔ wa fɔ dɛdɛwàò ũ.
 12 Ziasɛa lesí ì mɔ gbɛ́ɛ ní léleaoɛ,
 zɛabusaa ì mɔ ní beɛɛo.
 13 Gbɛ́ pɔ ì yázāsi yāmasai,
 mɛsaikɛ ní kpɛboɔo mé ì gɔ̀ɛ.
 14 Sɔ̀dilɛa ì gbɛ́ gba gbāa gyāpɛwa,
 āma déme a pɔsia fɔi?
 15 Wɛzɛna ì yādada a sɔu,
 ɔnoɔna swá ìɔ dɔ dɔ̀ai.
 16 Gba pɔ gbɛ́ dà ì zekɛkɛɛ,
 ì zɛwɛɛ gbɛzɔ̀ɔ̀ kii.
 17 Gbɛ́ pɔ dɔ̀aa a yā'ò, wí aà yázɛ e,

e àà ibεε àᓂ gé àà pó oi.

18 Yáκεκεα gbεaa Diiwa ní gbεo
ì sòle midε, ì gᓃgbāaᓂ yoaa.

19 Daε pó wà tàaekèè yá ìᓂ gbāa lán bíiwaε,
àà sòle de lán zékakaa ní leowaε.

20 Yā'oa ì gbé ká kāawa,
àà legbε'i ì to pó mᓃwà.

21 Ga ní wēnio ku léue,
gbé pó ye yā'oai a a gbε'e.

22 Gbé pó nᓂ è pᓂmaa è,
báaa bee bᓂ Dii kíie.

23 Taaside ì yā'o wēnawēna,
ᓂde ì yázāsi gbáugbāu.

24 Gbēna yàaa ì yāvāi inée,
gbēnaεᓂ ku aaiᓂ naíno de ua gbéa.

19

1 Kua taaside tàaesaide ũ
maa de kua sᓂ ũ yāvāi'ona ũla.

2 Aia vía yázedᓂsai maaᓂ,
wāa zᓂ ì ní zā zéwaε.

3 Gbēnazina faasaikε ì zé ᓂᓂkpaè,
ᓂ ì Dii tàae e.

4 Aizεε ì to wà gbēna e dasi,
taaside gbēna ì kēwàε.

5 Seelade vāi a bᓂ pāo,
εεde a gí wétēa eio.

6 Gbé daside ì kpalablēna tᓂnasi,
gbépii ìᓂ ye gbadana àᓂ de a gbé ũe.

7 Taaside daεᓂ ì àà vūaaε,
wa àà gbēnaᓂ kēawà o lᓂo.
Tó a wēleε yā'orino, ìli ní e beo.

- 8 Gbé pó lé ɔ̀nɔ̀kū ye aziaie,
gbé pó ye d̄sai i maa e.
- 9 Seelade v̄ai a bɔ̀ p̄ao,
εεde a mide.
- 10 Lá namablea lí k̄osi ní sɔ̀ũoo,
m̄aa i k̄u zɔ̀ àɔ̀ kible w̄éεɔ̀wao.
- 11 Wεz̄ēna pɔ̀ lí pa kpaao,
l̄ákaa tàaea mé aà íand̄abɔ̀ ũ.
- 12 K̄ia zɔ̀akaaá n̄ɔ̀musu p̄ūnaae,
aà nakεn̄eá m̄ɔ̀sepisia s̄ēwae.
- 13 Né sɔ̀ũ de a mae ɔ̀kpana ũe,
nɔ̀ sòlede de lán ít̄ɔ̀t̄s̄a zεsaiwae.
- 14 W̄i ua ní a àizεεo e mae túbi ũe,
ãma nɔ̀ laaide ea i bɔ̀ Dii k̄íie.
- 15 Z̄igbiakε i ní da i z̄ɔ̀'oua,
nɔ̀ana i m̄aade de.
- 16 Gbé pó ɔ̀ ȳadilene k̄ua aɔ̀ aafiae,
gbé pó i saka a kuau a ga.
- 17 Gbé pó w̄ēnad̄ɔ̀ taasideε pó s̄ēa Diiεε,
ɔ̀me a aà ȳakεaɔ̀ flaboè.*
- 18 N n né toto a gɔ̀wa,
ãma r̄isu to a ḡēaḡē e à gao.
- 19 Wa ɔ̀a z̄ɔ̀ pɔ̀k̄ūmadeε aà flabo,
tó n aà b̄ò, aà boa aɔ̀ lé v̄io.
- 20 L̄edama ma, totoa ȳada,
ké n̄ e n̄ ɔ̀nɔ̀kū z̄á ȳái.
- 21 L̄aasoo ku gb̄ēnazina n̄ɔ̀seu dasi,
ãma ȳá pó Dii z̄èò mé a ke.
- 22 Gb̄ēkεkεanede mé i ka gb̄éɔ̀gu,
kua taaside ũ maa de kua εεde ũa.
- 23 V̄iakεa Diiε i m̄ó ní w̄ēnio,

---

* 19:17 Mat 25.40

ade ì i kãa, vâi lí aà leo.

²⁴ Maaɗe ì ɔgẽ tau

à fua bleli gẽɔ a lé kí.

²⁵ Láanide gbẽ, mĩsaide ì gõ laai ví.

Wezẽna gba laai, ì yãdada.

²⁶ Né pó ì a mae gbẽ mé ì a da yáá né gia pó ì
widamáe.

²⁷ Ma né, tó n kãmabò ní lɛdamamaao,
n pãale yãdãaen we.

²⁸ Seelade pã ì yázeɗe láanike,
vãikena ì yá'ni mómɔ bẽe.

²⁹ Go looa gbélaanikenaaɔla,
gbẽaá sɔũɔ pɔe ní kpɛɛa.

20

¹ Vɛɛ ì to wà gõ láanipɔ ũ,

í gbãa ì ní da yãbɔɔɛu,

gbé pó tò à a de ònɔ vío.

² Kíaa palaaá nòmusu pũnaae,

gbé pó aà pɔ fèè azia kpà gaiɛ.

³ Lɛdaa lekpaau sai ì to wàɔ bɛɛɛ ví,
faasaideɔ ì kãa nípiiɛ.

⁴ Maaɗe lí sapa a gɔɔɔ,

tó à gè bua pɔkɛkɛgɔɔ, ìli pɔe eo.

⁵ Gbẽnazina sɔ yá de lán ísiwae,

wɛzẽna mé a tɔa dɔ.

⁶ Gbé daside ì a gbẽkɛkɛané yã'o,
ãma bɔa gbé náaidewa zĩ'ũ.

⁷ Gbé pó ì yãke a zéwa mé maa,

báaaden né pó à gà à ní tóɔ ũ.

⁸ Kíaa zɔɔɛa a yákpalekɛkɛi

ì vâi píi dɔ a wé guu à plekɔu.

- 9 Déme a f̄o a n̄se yāe v̄io
 á kú duunasai wásawasaēi?
- 10 Kiloolēa vāi n̄ gbēblezaao,
 Dii za beeɔu píie.
- 11 Baa k̄ò'oa guu w̄i d̄o néwa,
 tó aà yākea maa mé a d̄ò v̄i.
- 12 Swá p̄o w̄i yāmaò n̄ wé p̄o w̄i gu'eoo
 Dii mé n̄ ké píi.
- 13 Tó n̄ ye ii, n̄ȳo ḡo taaside ũe,
 tó n̄ wé i v̄io, ble a m̄oma.
- 14 P̄oluna ì me: I ka màao! I ka màao!
 Tó à k̄àò ae, ì azia sáaukpa.
- 15 Vua saio, òso die,
 āma b̄o a yāfaade'onawa àao.
- 16 Tó gbé nib̄o fia di a miwa,
 n̄ aà ula si n̄ȳo k̄ūa t̄òoma ũ gbépi ḡēe ũ.
- 17 D̄iidiina p̄oblea ìb̄o nané,
 gbēzā sa ì ḡo léu lán gbèk̄oɔwa.
- 18 Ze n̄ yáo ledama musu,
 yá gwa maamaa, ní gbasa zika.
- 19 Gbēpena ìb̄o be n̄ d̄āo asiioe,
 n̄su yāale n̄ yāb̄olen z̄òdeoo.
- 20 Gbé p̄o a de ge a da k̄a,
 aà filia a gawà gusia n̄iniiuē.
- 21 T̄ubiblea k̄áau taasid̄osai
 líb̄o báaa v̄i gbēzāo.
- 22 Nsu vāi t̄osia làasook̄eo.
 S̄o a Diizi à n̄ suaba.
- 23 Dii za kiloolēa vāiuē,
 gbēblezaa lí kaaàguo.
- 24 Dii mé ì gbēnazina k̄èse d̄òd̄o.
 Kpelewa gbé a yá p̄o a ke zé d̄oi?

25 Wã legbẽa Luaε kai vī,
gbezã ñyõ làasooke lé pó ní kèwàpiwa.

26 Kíá ònᵔna ì gbẽvãio ple
à ní ká gbey à ní ke kélékεε.

27 Dii filia ì gbẽnazina làasoo pu,
ì aà nòsekpeaᵔ tàasika píi.

28 Gbẽke ní náaio mé kía dᵔanaᵔ ù,
gbẽkεkεa ì aà kpala zedᵔ.

29 Ewaasoᵔ gbãa mé ní íandãᵔ ù,
maezᵔᵔᵔ mikã pua mé ní gawi ù.

30 Gbẽa pó ì gẽńgu ì vãi wolomá,
flá'ᵔama ì gẽ e za nòsekpeau.

21

1 Kíá nòse ku Dii ᵔzì lán ízewaε,
gu pó a yei ᵔ ì aà liliu.

2 Baade ìᵔ e a yãkεa maaε,
ãma Dii mé ìᵔ ní nòse dᵔ.

3 Maakεa ní yãkεa a zéwao
ì ka Diigu de sa'oaawàa.

4 Ziasεa lesì ní íandãᵔ
ì vãikεnaᵔ duuna ᵔᵔ gupuau.

5 Aiade làasoo ì aà ka namawa,
nᵔnwãade ì si pókēsãmau.

6 Aizεε pó gbẽ è εetoa guu
a gẽ ní íanaoε, aàpi i ga.

7 Vãikεnaᵔ pásikεa a táńᵔᵔ,
asa aali we yázεdekèᵔ.

8 Tãaede yãkεa líᵔ dᵔᵔ vīᵔ,
yãesaide yãkεa ìᵔ wásawasaε.

9 Ia gᵔᵔ zãú maa de
kua kpéú sãnu ní nᵔ sòledeola.

10 Váikena sḵ ɪḃ ku vāiwaε,
 ɪli a gbé wēnagwao.

11 Tó wà ɪadà gbélaanikenawa, mɪsaide ɪ ɔnɔkūε,
 tó wà ɔnɔna gbà laai, aà dḵa ɪ káfɪε.

12 Lua maa, ɪ vāikena bε tàasika,
 ɔ ɪ vāikenaḃ fuangba taasiu.

13 Gbé pó ɪ swákpa wēnade wiio,
 aàpɪ a wiile sḵ, gbēε a wewàḵ.

14 Gbadaa asii guu ɪ pɔkūma kpále,
 gbagusae sɔḃa ulau ɪ pɔfē midε.

15 Yágḵgḵa a zéwa ɪ gbēmaa pɔ ke na,
 āma ɪ iwāa ka vāikena pɔaε.

16 Gbé pó pàale wékēa zéε
 a ta gyaadeḃ kāaaue.

17 Gbé pó ye pɔnakeai a gḵ pókēsāma guue,
 gbé pó ye vēei ní bε nísideo a ke ɔde ūḵ.

18 Vāikenaḃ mé gbēmaaḃ awakpabḵ ū,
 wa ɪada náaisaideḃwa nḵεpuadeḃ gbεu.

19 Zḵlea sēgbāu maa de
 zḵlea ní nḵ sòlede kpēnedeola.

20 Bε maa ní nísio ɪḃ kále ɔnɔna bε,
 āma sḵŭ ɪ a pó mómḵ gḵḵε.

21 Gbé pó ɪ yázede ní gbēkeḵḵo wεεε
 ɪ wēni ní yá nao ní bεεεḵ e.

22 ɔnɔna ɪ si gḵgbāaḵzi ní wéleu,
 ɪ gbāa pó aale a náaike gboo.

23 Gbé pó a lé fḵ à a léna zùukè,
 ade késeεke a wēniεε.

24 Gbé pó wala ní yḵḵo vɪ tón gbélaanikena,
 ɪ yáke ní zaza zḵḵḵε.

25 Māade pɔeā ɪ aà kpa gai

ké à ɔkpà a sǐ yáí.

²⁶ ɪɔ ku pɔnidεau ɔɔɔpiie,
gbẽmaa sǐ ì gbada, ìli gio.

²⁷ Dii ye gbẽvái a gbagbaa ɔiyáio,
atẽsa tó àle sapi o ní mɔafilio.

²⁸ Seelade vái a midε,
gbé pǎ ì gbé yáma yá aɔ ku.

²⁹ Gbẽvái wé ì pásiε,
nòsepuade ì wéte a yákeai.

³⁰ Ɔno ge wezẽ ge ledama,
an kee a fǐ pǎ Dii pɔealao.

³¹ Wǐ sǐ sɔuke zĩkaa yáíε,
ãma Dii mé zĩblea yá dǔ.

22

¹ Tó na de àizeεa,
na ní gbéɔ de vua ní ánuuola.

² Ɔde ní taasideo zĩna doũε,
Dii mé ní ké píi.

³ Laaide ì dɔaa vái e, ɔ ì ulεè,
ɔnoɔsaide ì gi àɔ gé, ɔ ì wétẽa e.

⁴ Ziabusaa viakεa Diiε guu gbe
mé àizeε ní beεεo ní wẽnio ũ.

⁵ Le ní baio ku gbé dɔɔsai zéu,
gbé pǎ ye aafiai ì ké má.

⁶ Ewaasona da zé pǎ de aà sewa,
tó à zǔkù, a bɔuo.

⁷ Ɔde ì gbãamɔ taasideε,
pɔsẽana ì zǔble pɔdeεε.

⁸ Gbé pǎ vái tò a yá'e a kekegɔɔ,
aà pásĩkego a aà gbẽ.

⁹ Lua a báaada gbé pǎ gbẽke viɔgu

ké ì blèli taasideɔne yáí.

¹⁰ Láanide yá, sòle i midε,
yákele ní wíó i láa.

¹¹ Nòsepuade pò a legbe'i na, *
ɔme aɔ de kía gběna ù.

¹² Dii ìò wéte dōai,
ì mɔafilide εεkaε a ɔzi.

¹³ Māade ì me nòɔmusu ku bàasi,
a ma de gāaεε.

¹⁴ Káalua léá è zòloε,
gbé pò Dii láaiziwà ì léle dau.

¹⁵ Faasaiyá ìò dɔ néɔ sōwa,
totoa ní fláo a to aa kéwà.

¹⁶ Gbāasaide wetāa ì aà káfí,
ɔde gbaa pò ì aà kēsā.

Ɔnɔnaɔ ledama

¹⁷ Swákpa n̄ ònɔnaɔ yá'one ma,
n̄ n nòse wē ma yādanεε,

¹⁸ asa a maa ñyɔ̄ kūa n sō guue,
iɔ dɔ n léu.

¹⁹ Baa mpi, mále yādanε gbā,
ké ñyɔ̄ Dii náai víε.

²⁰ Ma yá'one kènε mèn baakwi,
yápiɔ ledama ní dōao ví.

²¹ Mále yá pò síana ví danε,
ké n̄ e n̄ yázāsímá a zéwaε.

²² Nsu gbāasaide ble aà gbāasaikε yáíó,
ńsu gbāamɔ wēnadeε yákpalekekíio.

²³ Asa Dii a yásín̄nɔε,
i gbé pò lé ní wetāɔ wetā.

---

* **22:11** Mat 5.8

24 Nsu gbékpa ní pɔkūmadeoo,
 nsu bebe ní pɔfēdeoo,
 25 ké nsu n àà dàa séle
 n nziá kpa yáio yáí.
 26 Nsu gbēpále fia di n miwao,
 nsu kpégaausíè.
 27 Tó n pɔe ví n fiaboòo,
 wa n wúlebo se n zíee.
 28 Nsu kɔɔ baa vío,
 n deziɔ mé dà za zi.
 29 N gbé pɔ gōi ví a ɔzi guu dōa?
 Ade a zíkε kíaɔneε, ì ke táaaɔ a kenéo.

23

1 Tó n mɔ pɔblei ní gbãadeo,
 nyɔ dō gbé pɔ kú n ae.
 2 Tó asiaden n ũ,
 fēna da n kòlowa.
 3 Nsu to àà pɔ níside n wé bleo,
 asa blepiá kokoazuanεε.
 4 Nsu íada nziawa ɔ zō ea yáio,
 n nziá òno tó.
 5 Wí wéle òawae ò ì gēzeε,
 ì gàsía bo ì vua lán yāamusuwa.
 6 Nsu bíide ble bleo,
 nsu to àà pɔ níside n wé bleo,
 7 asa ìɔ a òa nao a nòseue.
 I one n pɔble n imi, āma àà pɔ dɔmao.
 8 Nyɔ a miɔna pɔ ní blè pisiε,
 àà sáau pɔ ní kpà i ke pã.
 9 Nsu yā'o sɔũ swáuo,

asa a sakanε n ᓃnᓃyãuε.

10 Nsu kᓃᓃ baa v̄io,
ńsu nεtonεᓃ bú lε ñ ka n p̄suo.

11 Asa an Zennᓃde gbãa,
a bᓃ n kpeε, i yásiñnᓃ.

12 Ledama da n s̄su,
swáσε d̄ᓃayãi.

13 Nsu gí n né totoio.
Tó n gbè n flão, a gao.

14 N àà gbē n flão,
ñ àà bᓃ ga lézi.

15 Ma né, tó n n̄σε paaa,
ma p̄na a ke zài.

16 Tó yázεde lé bᓃ n léu,
ma n̄σε a yáalb.

17 Nsu duunkεnaᓃ gwea nideᓃ,
nȳᓃ Dii v̄ia v̄i gᓃᓃpii.

18 Asa n̄ȳᓃᓃ zia v̄ie,
mé tãmaa a n nεᓃ.

19 Ma né, ma yãma, ní ᓃnᓃkũ,
to n laai àᓃ ku yázεdekeεawa.

20 Nsu yãale n̄ wēdenaᓃᓃ,
ńsu nȳᓃ ku lé'udeᓃ guuo.

21 Asa wēdena n̄ lé'udeᓃ ï ḡᓃ puaε,
an mεkεmuuna ï n̄ da zwãnkasa yeauε.

22 N n de'ia yãma,

tó n da zikù, nsu sakaaàguo.

²³ Nyõ síana yá, nsu zeèò,
õno ní yádanεo ní wezεo weεε.

²⁴ Gbẽmaa mae pɔ Ìᵇ na maamaε,
õno na de'ia mikpe Ìᵇ ténue.

²⁵ To n de ní n dao pɔ àᵇ nama,
to n da'ia yáalᵇma.

²⁶ Ma né, ñ n nòse wẽmεε,
wéte ma yákeai.

²⁷ Asa káaluaá è zòloε,
noε d́ε ñideá tᵇᵇ kpaolonaε.

²⁸ I gbé ḱákpa lán ḱáiweliwεwa,
ì to gᵇε daside gᵇ náaisaie.

²⁹ Dé wí waiyookeèi?

Dé wí ó'ò keèi?

Déme lekpaá víi?

Déme zᵇa víi?

Déme ì ke'ia pái?

Dé wé mé t́ái?

³⁰ Gbé pɔ aaí sèε de wẽ t̀ui,
aaí gé ḱálekei v́εε yáaleaiᵇne.

³¹ Nsu webii v́εεwa a t́ake n wé bleo,
asa Ìᵇ pipi keεona guuε, mé a ǵεa léu Ìᵇ na.

³² Gbezã a swaa ḱima lán ml̃wae,
i n gbã à n k̃i lán píligonawa.

³³ Nyõ wesi pɔ pɔ ni e yáaole,
nyõ láasoo kpaanlake n s̃u.

³⁴ Nyõ de lán gbé pɔ wúlea gó guu ísiaawa,
lán gbé pɔ kú gó zwãa misonaawa.

³⁵ Nyõ me: Wà ma gbẽ, i ñao,
wà ma ke búubuu, mi a wãwãmao.

Bòe ma wé a wee mà í wéele mi lbi?

24

¹ Nsu lua gběvãio gweaio,
ńsu yãaleańno nide seo.

² Yá gbãa làasoo mé Ìò kú ń sũ,
yãkele mé Ìò dũ ń léu.

³ Ọno wĩ uakpaò,
wézẽ ì to àò báaa ví.

⁴ Dõa ã wĩ pò kaò làasiò pai
ń àizéé maa gawideo.

⁵ Ọnõna gbãa Ìò káfíe,
dõna iko Ìò dedéé.

⁶ Zìgbaséleá ì to wà fõ wà zìka,
tó yãkèkènaò dasi, ì to wà zìble.

⁷ Ọno lesí de faasaidea,
wéle kòkãaa guu aà lé Ìò kpaaũáe.

⁸ Gbé pò Ìò vãikèané làasoo ví
ã wĩ me kõnide.

⁹ Yáfaasai wàaipaaá duunaé,
gbèe líò ye gbélaanikèna gíyãio.

¹⁰ Tó n nziá bùsa taasie,
n yèéé mé bílao.

¹¹ Gbé pò aa mipè gawaò suaba,
gbé pò aa sòò lé si kaale guuò misi.

¹² Tó n mè: O'ò, wá dõ yãao fá,
Lua pò nòse guu yá dõ a eo lé?

N wěni Dòana a yá dō,
a fiabo baadeε a yákeawaε.

13 Ma né, zó ble, asa a naε,
zɔsapuna ì ke léε na.

14 Maa ònɔ ì ke gbéε na a nòseu.
Tó n ònɔkù, nýɔɔ zia ví,
mé tãmaa a n neo.

15 Dàade, rísu gbēmaa ua kpákpaɔ,
rísu ñ aà pɔɔ waawà a beo.

16 Baa tó gbēmaa lèε gēn sɔpla, ì ea feleε,
vãikenaɔ sō, músi ì to aa fu.

17 Tó n ibεε lèε, rísu pɔnakεo,
tó à fù, rísu tidɔaàlao.

18 Tó Dii è màa, a keè nao,
aà pɔkũma a wee n ibεεpiwaε.

19 Nsu to gbēvãio yá n kũ gbãao,
rísu lua vãikenaɔ gweaio.

20 Asa gbēvãi líɔ zia vío,
Lua a vãikenaɔ teδε.

21 Ma né, vĩake Diiε ní kĩaɔ,*
rísu gbékpa ní gbé pɔ bò ní kpeɔɔ.

22 Asa yá a ní le kándoe.
Déme dō lá wa ní ásookei?

Ḷnɔnaɔ yán ke lɔ

23 Ḷnɔnaɔ yán ke lɔ:

Gbēbɔbɔa'ɔsi yákpale guu maaɔ.

24 Gbé pɔ ì yãnakpa tàaedewa,

---

* 24:21 1Píε 2.17

wa savâi'òè, buiɔ i ɔlɛlɛè.

²⁵ Gbé pɔ́ ì yá'likpawà aɔ ma e,
Lua a báaadaaàgu maamaae.

²⁶ Gbé pɔ́ ì yāwe gbéwa wásawasa
lé lépɛwàɛ.

²⁷ ɔlia n buai a zìɔ lāa,
ní gbasa kpɛɔ sa.

²⁸ Nsu bɔbɔ ní n gbédeeo pāo,
ńsu to n lé gbéɔ sásāo.

²⁹ Nsu mɛ: Má kɛè lá a kèmmɛwaɛo,
ge má fiaboè a yākwɛwaɛo.

³⁰ Ma pā màade bua,
ma ɔɔnɔkēsāmade vɛɛbui,

³¹ ɔ́ má è lɛ b̀lɛ dàgua píi,
à sɛkù, gí pɔ́ a b̀ò ní gbɛo kwè.

³² Ma yápi gwà, ma làasookèwà,
ɔ́ yá pɔ́ má èpi yādàdamɛɛ.

³³ Tó n m̀è: Má i'o yɔɔ, má kámabo yɔɔ,
má wúle yɔɔ ɔkpaa ma kùɛ,

³⁴ pɔtaasi a n zāmake lán kpáíwa,
pɔ́ nɔana i mɔma lán g̀ɔkɛbɔdewa.

25

Salomɔɔ yáasi pāleɔ

¹ Salomɔɔ yáasi pɔ́ Yudaɔ kí Ezekia gbéɔ è aa k̀èɔn
kɛ:

² Lua gawi ví k̀é à yá ulɛ,
kíáɔ gawi ví k̀é aa yá tàasika.

³ Luabɛ lesí lé ní tɔɔlɛ gèle léo

ń kía làasooo tàasikaa v̄io.

⁴ Anusu gbāsi b̄ole,

ánusuzikena i p̄ɔmaa pið.

⁵ Vāikenaᵇ b̄ole kía ìwaᵇ guu,

aà kpala i zedᵇ yázedede musu.

⁶ Nsu ñ nzia dile gbia kía aeᵇ,

ńsu ze gbēz̄ᵇᵇ gb̄euᵇ.

⁷ Asa aà oan̄e, m̄ᵇ ae la, maa de

aà n dile kēsāa gbé gbiaᵇ aeᵇ.*

⁸ Yá p̄ᵇ n wé è ńsu ñȳᵇ wā ní a ḡᵇḡᵇᵇᵇᵇᵇ.

Tó wà yeled̄ine, b̄ᵇ ñȳᵇ ke gb̄ez̄ai?

⁹ Tó ñle yáḡᵇᵇᵇ ṅ n gbédeeo,

ńsu b̄ᵇ ní gbēp̄ale asiioᵇ.

¹⁰ Tó à su m̄ᵇ, a widamae,

n tó ìi a l̄aa l̄ᵇᵇ.

¹¹ Yána'oa a ḡᵇᵇwa kefeũ

l̄án mao t̄ea p̄ᵇ da ánuᵇᵇ tauwa.

¹² Ŋᵇᵇna ledama maa gbé p̄ᵇ ñᵇse v̄ie

l̄án vua n̄ᵇambleᵇᵇᵇᵇᵇᵇᵇ.

¹³ Lá í nie ìᵇ de p̄ᵇkekenaᵇᵇᵇᵇᵇᵇᵇᵇ,

m̄ᵇᵇ zina náaide de gbé p̄ᵇ aa aà z̄iᵇᵇᵇᵇᵇᵇᵇᵇ,

ì ní ñᵇse n̄in̄iné.

¹⁴ Gb̄é p̄ᵇ ì gbadaa legb̄e mé ìli dao

de l̄án lou p̄ᵇ sisi à ìana k̄aka i maowae.†

¹⁵ Menakeᵇᵇ ì to kía ní yáze e,

kp̄aleᵇᵇ ȳái ì tó ní yá ble.

¹⁶ Tó n z̄ᵇ è, ble n lé léu,

ké ńsu ble z̄ᵇᵇ ñ pisio ȳái.

¹⁷ Nsu ñ n gbédee be zé s̄ᵇᵇᵇᵇᵇᵇᵇᵇ,

* 25:7 Luk 14.8-10 † 25:14 Yud 12

ké asu kpasannɔ à zanguo yáí.

18 Gbé yáɔɔa a gbédeewa
de lá à aà kè'ia ní goo ge fɛnda ge ní kaowae.

19 Sɔkpalea náaisaidezi taasikegɔɔ
de lán swaa gyāe ge gbá kòɔwae.

20 Pɔna lesia pɔsiadee
de lán ulawoloama íampuu
ge yɔuna kaa bɔwawae.

21 Tó nɔa lé n ibee de, ble kpawà,
tó imie sɔ, n àa gba í,

22 asa níe aà ɔ kaè a léun we,‡
mé Dii a fiabone.

23 Lá gukpe íana í mó ní louo,
màa gbēpea í mó ní oa fɛnkpaao.

24 Ia gɔu zāu maa
de kua kpéu sānu ní nɔ sòledeola.

25 Baona bɔa bùsu zāzāu
de lán í nie kpaa gbé pɔ a yèee làawawae.

26 Gbēmaa pɔ misiile vāikenaε
de lán nibɔna pɔ a í yāwae,

lán lòɔ pɔ a í òɔkpàwa.

27 Zɔblea gēagēa maa,
gbé azia kpelaa gbiao.

28 Gbé pɔ azia kūa dɔo
de lán wéle pɔ a bíi gbooawae.

26

1 Lá loughɛkwεa saε
ge loumaa pɔkεkεgɔɔ lí zεkεo,

‡ 25:22 Lom 12.20

màa gawi lí kōsi ní sɔũoo.
 2 Lá gòlegolena ní luakitelenao
 ìɔ vuavua, ìɔ gé la, ìɔ ta le,
 màa ɔleleɔ gbéé pã a pɔe zɔwàò.
 3 Fláá s̄́ p̄́e, kpíá zàa'ina p̄́e,
 sɔũ p̄́ mé go ũ a kpɛɛɔ.
 4 Nsu yázãsi sɔũwa a faasaikewao,
 ké nsu gɔãàwao yáí.
 5 Yázãsi sɔũwa a faasaikewa,
 ké asu azia gwa ònɔna ũo yáí.
 6 Tó n ledi sɔũe,
 n nzia òòkpàe, n yã'í nziaee.
 7 Yáasi p̄́ ɔɔ sɔũ léu
 de lán ee gbá p̄́ lé gbãewae.
 8 Sɔũ kpelaa
 de lán gbɛdaa gbɛmauwae.
 9 Yáasi p̄́ ɔɔ sɔũ léu
 de lán le naa wɛdena ɔziwae.
 10 Sɔũ ge gbɛpápá daaziu
 de lán toekana p̄́pii gbáawae.
 11 Sɔũ eaa a yãfaasaikewawa lɔ
 de lán gbɛ p̄́ èa a pisi blèwae.*
 12 N gbé p̄́ azia d̄́le ònɔna ũ èa?
 Sɔũ s̄́ɔwà.
 13 Màade ì me: Ǹ̀omusu ku zéue,
 wai pásí be zeau.
 14 Lá gba ìɔ lili a lilibɔu,
 màa màade ìɔ lilelile a wúlekíi.
 15 Màade ì ɔsi tau,
 àà blɛli geò a lé kíi ì kewà ía.

---

* 26:11 2Piɛ 2.22

16 Màade ìò e a ònò
de yāwendōna gbēōn soplaola.

17 Vĩ pélea dāò lekpaau
de bàasi gbē kūa a vláwa ũe.

18-19 Gbế pò a gbédee sàsã ò à gbàsa oè: Málε faaiboε
de lán wekeyiode pò lé kà tede ní kagbao fániguwae.

20 Tó yàa kuo, té ì gaε,
tó gbēpena kuo, sòle ì láaε.

21 Lá sísí ì ke teyōε, lá yàa ì ke tée,
màa lekpaade ì sòle da.

22 Gbēpena yá ì kené lán zówa,
ì gē léu dōò e nòsekpeau.

23 Nòsepāsìde pò ì yá nana oné
de lán lo pò wà ánuu'i lèwàwae.

24 Gbế pò ìò zańgu ì azia keke ní léoε,
gbésāsāa làasoo mé kú aà sōu.

25 Tó yá nana bò aà léu, n̄su sio,
asa yāvāi mèn sopla mé kú aà sōu.

26 Tó à a zaa gbếou ùle m̄afili guu,
aà vāi ì b̄o gupuau bíla wáa.

27 Gbế pò eỳnέ a zu a guuε,
gbế pò gbε gbeembò, gbepi a si adewa.

28 Eede za gbế pò ì ní ò̀kpaoḡu,
k̄onide ì gbế kpá léleai.

27

1 Nsu íanadã zia yá musuo,

asa n̄ d̄ɔ yá p̄ɔ zia a io.*

²To wà n sáaukpa, n̄su n̄ nziá sáaukpaɔ.

To à bɔ gbɛpáleɔ léu, asu bɔ n léuo.

³Gbɛ gbia, ũfāá asoɛ,

kási sɔũ íadama ì t̄má dɛ beea.

⁴Pɔkūma pāsī, pɔfē ì dańla,

démɛ a n̄sɛgɔa f̄ɔ s̄si?

⁵Gbé gbaa laai bíla wáa maa

dɛ yea gbézi yāe oaè saia.

⁶Gbēna yā'ɔma kpaan̄zi náai vī,

ibɛɛ lépɛama mɔafili vī.†

⁷Gbé p̄ɔ k̄aa ì zazakū zówaɛ,

āma n̄andɛna p̄ɔ k̄isā d̄ɔo.

⁸Gbé p̄ɔ k̄è a uawa àlɛ bebɛbebɛ

dɛ lán bā p̄ɔ s̄asā a sakpɛwawaɛ.

⁹Nisi ḡinana n̄ tulaletio ì n̄ p̄ɔ kɛ na,

lɛdaakɔwa n̄ n̄sɛmɛndoo ì gbēnaɔ kɛ na.

¹⁰Nsu n̄ n gbēna vūaao ge n mae gbēna.

Tó yá n le, n̄su gé n v̄li ge n dāuna bɛo.

N gbédee p̄ɔ kú k̄ai maa dɛ n bɛ gbé p̄ɔ kú z̄aa.

¹¹Ma né, ñyɔ ɔnɔ, ma p̄ɔ i kɛma na,

mí e yáz̄asi ma s̄s̄ɔnaɔwa.

¹²Laaide ì d̄baa v̄ai e ɔ ì ulɛè,

làasoosaide ì gi àò gé ɔ ì yā'e.

¹³Tó gbé nibɔ f̄ia d̄i a miwa, n̄ aà ula sí,

ñyɔ k̄ua t̄ɔɔma ũ gbépi ḡɛɛ ũ.

¹⁴Tó n lɛdà ía n samaa'ò n gbédeee k̄ɔk̄ɔɔ,

wa dilɛ savāi ũɛ.

¹⁵Nɔ s̄olede muaa

---

* 27:1 Zaa 4.13-16 † 27:6 Luk 22.47-48

ń í pó lé tᵇtᵇ zᵇsai lou zᵇáoε.

¹⁶ À zùukeaá íana zùukeae,
ade lé í ɔkūkpaε.

¹⁷ Lá mᵇᵇ í kᵇ lεke,
màa gbēnazina í a gbédee keke.

¹⁸ Tó n laaidò lí nε'inawa, nýᵇ a né ble,
tó n ɔlía n diizi, a n kpela.

¹⁹ Lá gbé í a oa e í guu,
màa gbé í a nòse dᵇ a yákeawa.

²⁰ Lá geᵇ lí mᵇ beda ní téowao,
màa gbé wé yea pói lí mᵇwào.

²¹ Wí ánuᵇu ní vuao maa dᵇ a baasaa guue,
màa wí gbé beεε dᵇ aà tᵇbᵇa guu.

²² Baa tó n faasaide kà góu
níε aà sabo ní pᵇwεnao sǎnu,
aà faasaikε a kēwào.

²³ Níliᵇ n pᵇtuᵇᵇ kua dᵇ maamaa,
laaidᵇ n kpàsa pᵇᵇwa.

²⁴ Asa àizeε líᵇ ku gᵇᵇpiio,
mé gawi líᵇ gé wē ní wēᵇᵇᵇ.

²⁵ Sē í láa, a dafu í bᵇle,
ni a tàaa kpá pᵇᵇne,

²⁶ ni pᵇkasa ke ní n sǎᵇ káo,
ni bú lú ní n blè ᵇao,

²⁷ ní bleᵇ ví íᵇ dinzi n pᵇblea ũ,
ni n uadeᵇ ní n nᵇε zíkεnaᵇ gwaᵇ.

28

¹ Váikεna í bàalεε, baa tó wàε aà yao,
gbēmaa íᵇ wᵇᵇ ví lán nᵇᵇmusuwa.

² Tó duuna kᵇᵇ bùsuu, a kíaᵇ íᵇ dasiε.

Gbé pɔ wɛzẽ n dɔao vɪ ì to yázede àɔ ku.

³ Kíá pɔ ì ìada yèessaideɔwa
de lán lou pɔ ì kwe à ble òkpawae.

⁴ Ikoyádansaiɔ ì gāga vāikenaɔne,
ikoyádanaɔ sɔ aai bɔ n kpɛɛ.

⁵ Gbẽvāiɔ yázede gbadɔo,
gbé pɔ lé Dii aeyao dɔ wásawasa.*

⁶ Taaside tàesaide maa
de ɔde yākpaanlakɛnala.

⁷ Né ikoyádana wé kēa,
lalasideɔ gbēna ì wida a maewae.

⁸ Gbé pɔ ì a àizɛɛ káfɪ ɔ'igbaa n àiwɛɛɛa zɔɔo guu
lé pɔ kāaa gbé pɔ ì taasideɔ wɛgwaɛɛ.

⁹ Gbé pɔ ì ikoyā kpá swāa,
Lua líɔ ye aà wabikɛawa gíyāio.

¹⁰ Gbé pɔ ì gbēmaaɔ da zé vāiwa,
a léɛ da azía baiuɛ,
tàesaideɔ sɔ aa bɔ maa.

¹¹ ɔde ì azía dile ònɔna ũɛ,
kási taaside wɛzẽna ì aà ònɔ dɔwàɛ.

¹² Tó gbēmaaɔ kúkua dɔ, gbépii ì ìanadāɛ,
tó vāikenaɔ gbāakù, baade ìɔ mikpaguiɛ.

¹³ Tó n n tàaeɔ ùɛ, nýɔ gé aeo,
tó n ò mé n tò, Lua a n wēnagwa.†

¹⁴ Báaaden gbé pɔ Dii vía ví ũ.
Swágbāade sɔ ì léɛ da taasiu.

¹⁵ Gbẽvāi pɔ ì kible yèessaideɔwa
de lán nòɔmusu pūnaawae,
lán gbɛaana kusiamáwa.

¹⁶ Dɔaana pɔ ì gbé wetā wé kēao,

* 28:5 1Kln 2.14 † 28:13 1Zaa 1.9

gbé pò za òvāi'eau wēni ìò gbāa.

¹⁷ Gbēdena pò a làasoo lé ìadawa
aò bàalε e a γε gaòε.

Gbēe su kpaèò.

¹⁸ Gbé pò ì yāke a zéwa aò aafiaε,
yāðòsaikεna sò a εε kándοε.

¹⁹ Gbé pò ì laaidò a buaziwa ìò kǎa,
gugiiyana sò ìò ku pókēsāma guuε.

²⁰ Lua a báaada náaidegu maamaaε,
gbé pò lé wǎ à ke òde ũ a bò pǎo.

²¹ Gbēbòbò'a'òsi maaò,
kási gbé a tàaekε pēε miòna yái.

²² Biide mé ì wǎ ní àizεε'eaò,
ìliò dǔ ké taasi a a leo.

²³ Gbé pò gbé gbà laai ìò naaàno
de gbé pò aà tónasíla.

²⁴ Gbé pò a de ní a dao kpái'ò,
mé àle me tàae no,
ade doū ní kpáiweliwεοε.

²⁵ Gbé pò wékaka ví ì sòle daε,
gbé pò Dii náai ví mé a mεkpa.

²⁶ Gbé pò lé azia náaikεá sòūε,
gbé pò kú òno'òno mé a bò maa.

²⁷ Pó lí kēsǎ gbé pò ì taasideo gba pówao,
wǐ gbé pò ì wεvíñla kaε.

²⁸ Tó vāikεnaò gbāakù,
baade ìò mikpaguiε.
Tó aa gàga, gbēmaaò ì liguaε.

29

¹ Gbé pò wa gbà laai maamaa mé aà swá gǐ gbāa,

kaaũ a gēaàzi kándoe, a fele ɓo.

² Tó gbēmaaḡ ligua, gbéḡ pḡ ɓo nae,
tó gbēvāi ku kpalau, wī aaukeε.

³ Gbé pḡ ye ŋnɔi ɓi a mae pḡ ke na,
káaluḡ be zεsena ɓi a ŋa de.

⁴ Kíia ɓi a b̀usu zedḡ yáze de musu,
a gbagusaesina sḡ ɓi a b̀usu deε.

⁵ Gbé pḡ lé lena ke a gbédeεε
lé ba kpa aziaεε.

⁶ Gbēvāi tàaekεa ɓi aà kũ bai ũ,
gbēmaa gula ɓo dḡ n̄ pḡnao.

⁷ Gbēmaa ɓi laaidḡ yēεsaideε a yágḡgḡawa,
vāikεna sḡ ɓi aà k̀akεo.

⁸ Gbélaanikεnaḡ ɓi wéle wā,
ŋnḡnaḡ ɓi gbéḡ ǹse n̄ininé.

⁹ Tó ŋnḡna gè yákpalekεi n̄ sḡũo,
sḡpi pḡ pà yà, àle yáalḡ yà,
aà lé lí kpaaũo.

¹⁰ Gbēdenaḡ ɓo za tàaesaidεgε,
aaḡ gbēmaaḡ wεε.

¹¹ Sḡũ pḡkũma ɓi pisi aà wéwae,
ŋnḡna sḡ ɓi a ǹse suumpae.

¹² Tó gbāade lé swáε εyāi,
aà ɓwaḡ ɓi gḡ vāikεnaḡ ũ píε.

¹³ Taaside n̄ ɓadamadeo an yáε bee doũε,
Dii mé tò an wé lé gu'e n̄pii.

¹⁴ Kíia pḡ ɓi yákpalekε taasideḡne n̄ s̄ianaḡ,
aà kpala z̄ɓnapεlea ɓo gbāa gḡpiiε.

¹⁵ Toota n̄ flāo ɓi to gbé ŋnḡkũ,
né pḡ wa tò aziaε ɓi wida a dawae.

¹⁶ Tó vāikεnaḡ ligua, tàaekεa ɓi kḡε,

ãma gbẽmaao aa ní lélea e.

17 N n né toto, i n nòse dane doũ,
a to n nòse àò yáalowa.

18 Gu pò Lua yá kúuo wíliò níziã kúa dõo.

Báaaden gbé pò aà ikoyã kúa ũ.

19 Wíli zò toto ní léoo.

Baa tó a mà, a zíkewào.

20 N gbé pò í wā àò yā'o èa?

Sòũ sàowa.

21 Zò pò wa zàza za a èwaasogòò,
a gõ gulu ũ gbézãe.

22 Pòkùmade í sòle da,
nòseyãfunde í duunake maamaae.

23 Iandãa í ní busae,
ziabusaa mé í ní káfi.*

24 Gbé pò lé ble ní kpáio za aziaue,
í me á sí ní Luao, ã ìli we òo.

25 Viakaa gbẽnazinaeá baie,
gbé pò lé Dii náaike mi aò daa ía.

26 Gbé daside Ìò ye gbãade zérinòe,
ãma yákpalekea ní gbéóá Dii yáe.

27 Gbẽmaa ye gbé dòosai gíyáio,
gbẽvái sò ìliò ye nòsepuade yãkeaiò.

30

Aguu yā'oa

¹ Yake né Aguu yā'oa.

Ma kpsa Lua, ma kpsa dúuduu,

² asa ma sòũke de dāola,
má gbẽnazina wezẽ vío.

³ Mi ònò dadao,

---

* 29:23 Mat 23.12

mé má Lua dᵇa vío.
⁴Déme gè luabe yāa à sùì?
 Déme íana kàaa kù a ɔzi?
 Déme lou yè a pɔkasauì?
 Déme tɔle lé dàì?
 Àà tón lai? Àà né tón lai?
 Tó ní dᵇ.

⁵Lua yáɔ pípia píie,
 ìɔ de sèngbao ũ gbé pó nàaàzie.
⁶Nsu yāe káfi aà yá guuo,
 ké asu ní ekanε ní ɔzió yái.
⁷Yá mèn pla mále gbεama Dii,
 nísu giomεε e màɔ gao.
⁸Ma kē yāpā oa ní εetoaowa.
 Níli ma gba ble ma lé léu.
 Nsu ma da taasi ge ɔdekεuo,
⁹ké pó su àɔ dimazi
 mà lelekpanzi mà me,
 déme Lua ũio,
 mé ké taasi su ma kũ mà kpáì'o
 mà n tó ɔ̀kpao.

¹⁰Nsu yáɔɔ zɔwa a dii kíio,
 ké asu n ka, à wi n musuo yái.
¹¹Gbēɔ ku, aai ní mae kaε,
 aali samaa'o ní daεo.
¹²Gbēɔ ku aaliɔ e wa gbāsíio,
 kási an ámake i kémáo.
¹³Gbēɔ ku an wépekli zà,
 aai ní mi ga da ía.
¹⁴Gbēɔ ku an swaaá fēndaε,
 an kánkānaá fēnaε,

aaĩ dúnia taasideᵛ ní gbēnazĩn wēnadeᵛ taitaiᵛ.

15 Too nenᵛenaᵛ vĩ mèn pla,
aaĩ me: Wá gba, wá gba.

Pó mèn àaᵛ ku aali káo,
à kà síiᵛ se, aali me pó mòmáo:

16 Beda ní neasakpe giio
ní tᵛoleᵛ asa í lí mᵛwàᵛ
ní téᵛ asa ìli me a kã ziio.

17 Wé pó né ì a mae láanikeᵛ mé ì sakaᵛ a dau,
swa'e gbagbaaᵛ mé aa aà wépi bᵛ,
yāamusuᵛ i gbasa aa aà ge ble.

18 Yá mèn àaᵛ ku aa de ma dᵛala,
à kà síiᵛ se ké má ní midᵛo:

19 Zé pó yāamusu ᵛ beᵛ musu,
zé pó mlē ᵛ táa'òᵛ gbesenaᵛ,
zé pó gó'ìlena ᵛ beᵛ ísia guo
ní zé pó gᵛe ᵛ yeᵛ wéndiazio.

20 Nᵛe dᵛe'ide yākean ke:
I pᵛble, ì ᵛma a léwa,
ì me i vāikeᵛ.

21 Yá mèn àaᵛ ì tᵛ tᵛlewa à lualua,
à kà síiᵛ se a yápiᵛ fᵛo:

22 Zᵛ kpalablea,
sᵛ pᵛble kãa,

23 nᵛe pó wa zau zākea,
zᵛ wéndia gᵛa a dii zá nᵛ ũ.

24 Pó nénaᵛ ku tᵛle mèn síiᵛ,

kási aa ðno ví maamaae:

²⁵ Bɔɔnao de pɔ gbáao ũo,

kási aaɪ ble kùsúa di saee.

²⁶ En'ui'uinao de pɔzɔɔ ũo,

kási aaɪ bekpa gbèsɔue.

²⁷ Kwaɔ lío kía vío,

kási aaɪ bɔle zéze gā ní gāoe.

²⁸ Nyɔ fɔ zɔ kú ní ɔo,

kási ɪ e ge na kía kpé saaiɛ.

²⁹ Pɔ mèn àaɔ ku an bea maa,

à kà síiɔ se an táa'oa kefeũ:

³⁰ Nɔomusu pɔ de gɔsa ũ nɔbɔo guu,

ɪli pɔɔbɔzake pɔeɛo

³¹ ní kosa pɔ toe bɔo ní blesan giio

ní kía pɔ kú a zígɔɔ aeo.

³² Tó n ɔɔyã kè ziasɛa lesi guu

ge tó n vãi làasookè, ɔku n léwa,

³³ asa lá wĩ ví disaa í fɛ à gɔ wàagase ũ,

ge lá wĩ ní kú wà fi à aubɔ,

màa gbéɔ pɔfɛanɛ ɪ sòleda.

31

Kí Lemueli yá

¹ Kí Lemueli da ledàwà à mè:

² Kpelewaɛ, ma né? Bɔé, ma ne'ia?

Akeae, né pɔ ma a lekè Luawa?

³ Nsu n n wo de nɔeɔ kíio,

nísu zé pɔ ɪ kíaɔ ðɔkpa seo.

⁴ Lemueli, vɛéá kíaɔ pɔmia no,

í gbáaá kpalablenao pɔmia no,

5 ké aasu mi ikoyãḃ sáńgu,
 aai yágḃgḃ taasideḃne faasaio yái.
 6 A í gbãa kpa gbé pḃ lé mó gaiḃwa,
 à vḗe kpa pḃsiadeḃwa
 7 aa mi, an taasi i sáńgu,
 an yá'õma aḃ dḃńgu lḃo.
 8 Yá'o gbé pḃ a lé lé bebeka gḗe ũ,
 yágḃgḃ gbé pḃ aale sãaleḃne.
 9 Nsu ñyḃ níleo, yákpaleke a zéwa,
 taasideḃ ní wḗnadeḃ yánakpámá.

Nḃ aiade

10 Déme a nḃ aiade ei?
 Aà beee de òsoḃla zà.
 11 Aà zá lḃ aà náai ví ní nḃsemendooe,
 pḃmaae lí késãwàò.
 12 Maa lḃ ke a záe, i ke vái no
 e a wḗni léu.
 13 I sãkã ní buao weele,
 ì a zí ke ní pḃnao.
 14 I gé ble séi zà
 lán gó'ilena laatanawa.
 15 I fele gufḗne à bleke a uadeḃne,
 ì zí kpaale a wḗndiaḃne.
 16 I tḃle maa weele lú,
 ì vḗeliḃ pépeu ní azía bḃḃ ḃao.
 17 I gbãa dḃ a pi asana ũ,
 ì gãsiwa bḃḃ a zíwa.
 18 Iḃ dḃ ké á ele e,
 aà filia lḃ dḃ gwá.
 19 Aà ḃ lḃ pooa àḃ bunkapa kũa,
 lḃ kèe ḃwã ní a ḃneo.

20 I ɔ̄ poo wēnadeɔ̄ne,
 i ɔ̄lia taasideɔ̄zi.

21 Ili íampuu viake a beɔ̄deɔ̄ yá musuo,
 asa aà uadeɔ̄ i ula didikɔ̄ae.

22 I zwáa wúlebɔ̄ɔ̄ tā azia,
 aà pɔ̄kasaɔ̄á bàabaa ní zwáa gáaluladeɔ̄ne.

23 Aà zá i ɔ̄ɔ̄ɔ̄ faaibokli,
 i ɔ̄zɔ̄le gudoŭ ní bùsu gbēzɔ̄ɔ̄.

24 Nɔ̄epi i ɔ̄ɔ̄ɔ̄gāu ke àɔ̄ yía,
 i ɔ̄ɔ̄ɔ̄na tā à kpa laatanaɔ̄wa.

25 I ɔ̄ gbāa ní gawio daa a pɔ̄kasa ũ,
 aà kua zia yá lí iwāa ka aà pɔ̄ao.

26 Ŭnɔ̄yā i ɔ̄ dɔ̄ aà léu,
 i yādané ní nòsemaao.

27 I wéte a ua yākeai,
 ili zígbiake à gbasa àɔ̄ pɔ̄bleo.

28 Aà néɔ̄ i fele aa samaa'òè,
 aà zá i aà sáaukpa i me:

29 Nɔ̄e daside āiavi fá,
 āma níme ní deŕila píi.

30 Kákāa maa líɔ̄ náai vío,
 kefenke i gēzeae,
 nɔ̄e pɔ̄ Dii vía ví ɔ̄ wí aà sáaukpa.

31 A aà sáaukpa zí pɔ̄ a kè yá musu,
 í aà táasile aà yākea musu gāae.

Bibeli Luayátaalá
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin
and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayátaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9